

Høgskolen i Innlandet

Fakultet for helse og sosialvitenskap

Tonje Salberg

Masteroppgave

**Språk og implikasjoner for miljøterapeutisk arbeid: En
kritisk diskursanalyse av Omsorg- og endringsmodellen**

Language and implications for therapeutic work: A critical
discourse analysis of «Omsorg- og endringsmodellen»

Master i tverrfaglig arbeid med barn, unge og familier

MATBU – TBU4901

2024

Forord

To lærerike og givende år er nå ved veis ende. Å skrive denne masteroppgaven har vært en utfordrende, men samtidig spennende prosess. Det har vært en intens innspurt, og må ærlig innrømme det blir både godt og litt merkelig at det hele nå er ferdig.

Jeg ønsker å rette en stor takk til min veileder, Lene Nygaard Solli. Din veiledning og støtte gjennom hele arbeidet har vært uvurderlig. Takk for at du har delt av din kunnskap og tatt deg tid til å rydde i hodet til en tidvis forvirret masterstudent, midt i egen skriveprosess av doktorgrad. Heier på deg!

Jeg ønsker også å takke arbeidsgiver for støtte gjennom denne prosessen. Gjennom denne muligheten med tilrettelegging og økonomisk støtte, viser min enhet at det satses på kompetanseheving i barnevernsinstitusjoner. Takk til gode kollegaer som stiller opp med refleksjoner og innspill.

Ikke minst ønsker jeg å takke familie og venner for alle gode ord og tålmodighet. Takk for et lyttende øre gjennom frustrasjon og fortvilelse og for at dere har hatt troen på meg. Ikke minst takk til gode venner som tillater at vinkveld blir til refleksjon om fagteori og maktanalyser.

Tonje Salberg

Trondheim, mai 2024

Sammendrag

Denne masteroppgaven utforsker språket og diskurser i den faglige beskrivelsen av Omsorgs- og endringsmodellen (OEM). Med utgangspunkt i forskning som sier noe om at barn i barnevernet har dårligere psykisk helse enn barn i generell befolkning, undersøker oppgaven OEMs målsetting om å forbedre livene til ungdom på barnevernsinstitusjoner. Ved å benytte kritisk diskursanalyse som teoretisk rammeverk, utforskes maktanalyser og dekonstruksjon av utvalgt tekst. Oppgaven bygger på et sosialkonstruktivistisk perspektiv som ser på hvordan språk og diskurser påvirker samfunnet. De mest aktive diskursene på barnevernsfeltet inkluderes som en del av en diskursorden som bidrar til en grundig forståelse av den konteksten OEM opererer i. Metoden for analyse er basert på Faircloughs modell, med fokus på nærlesing og elementer fra dekonstruksjon av utvalgte tekstelementer fra OEMs faglige beskrivelse.

Hovedfunnene indikerer en dominerende individualistisk tilnærming i språket om OEM, i tråd med moderne eksisterende forskning og litteratur på barnevernsfeltet. Likevel åpner teksten opp for alternative stemmer og årsaksforklaringer, med sin biososiale teori. Videre viser analysen en tydelig tilstedeværelse av en anerkjennelsesdiskurs og en atferdsanalytisk diskurs. Til tross for at teksten fremmer en lik vektning av aksept og endring, peker analysen imidlertid på at endringsfokuset likevel veier tyngst. Drøftingen utforsker videre hvordan språket i OEM kan påvirke hvordan miljøterapeuter forstår og jobber med ungdom på barnevernsinstitusjon. Sammenfattet viser analysen hvordan språket og diskurser i OEM kan speile og påvirke praksisen i barnevernsfeltet, med implikasjoner for omsorg for ungdom på institusjoner.

INNHALDSFORTEGNELSE

1.0 Innledning.....	1
1.1 Bakgrunn for tema.....	1
1.2 Problemstilling.....	4
1.3 Avgrensning.....	5
1.4 Oppgavens disposisjon.....	6
2.0 Teoretisk rammeverk.....	7
2.1 Et vitenskapsfilosofisk bakteppe.....	8
2.2 Diskursanalyse som teoretisk forankring.....	10
2.2.1 Kritisk diskursanalyse.....	11
2.2.1 Maktanalyser og dekonstruksjoner i språket.....	13
2.3 Omsorg- og endringsmodellen.....	14
2.3 Oppsummering.....	16
3.0 Diskurser på barnevernsfeltet.....	17
3.1 Individualistisk diskurs.....	18
3.1.1 Fallgruver ved en individualistisk tilnærming.....	18
3.2 Demokratisk diskurs.....	19
3.3 Anerkjennelsesdiskurs.....	20
3.3.1 En frigjørende anerkjennelsesdiskurs – en underdiskurs.....	20
3.4 Atferdsanalytisk diskurs.....	21
3.4.1 Objektiviserende diskurs – en underdiskurs.....	22
3.5 Oppsummering.....	23
4.0 Metodekapittel.....	23
4.1 Kritisk diskursanalyse som metode.....	24
4.1.1 Norman Faircloughs modell.....	25
4.2 Dekonstruksjon av tekst i diskursanalysen.....	26
4.3 Utvalg av tekst.....	27
4.4 Fremgangsmåte for analyse.....	28
4.4.1 Diskursanalyse med tilnærminger fra dekonstruksjon.....	29
4.5 Validitet og reliabilitet.....	31
4.5.1 Fordeler og begrensninger med metoden.....	32
4.5.2 Refleksivitet.....	33

5.0 Analyse	34
5.1 OEM – en balansering av aksept og endring?	34
5.2 Å være god nok som man er	39
5.3 Hvordan konstrueres ungdom som subjekt?	41
5.4 Et liv verdt å leve	44
5.5 Alternative stemmer i teksten	46
5.6 Oppsummering av hovedfunn	47
6.0 Drøfting.....	48
6.1 Diskurser i Omsorg- og endringsmodellen	49
6.1.1 Hvordan diskurser i OEM posisjoneres i diskurser på feltet.....	51
6.2 Språkets implikasjoner for hvordan miljøterapeuter forstår og jobber med ungdom på barnevernsinstitusjon	53
6.2.1 Språklig overtalelse	55
6.2.2 Forståelse av bærende konstruksjoner	56
6.3 Forening av aksept og endring – to ulike tradisjoner	58
6.3.1 Dialektikk som maktvirkemiddel?.....	59
6.3.2 Hva sier annen forskning?.....	61
7.0 Avslutning.....	63
8.0 Litteraturliste.....	65

1.0 INNLEDNING

Omsorgen for ungdom i barnevernet har over lang tid vært et viktig tema i samfunnsdebatten. Det er også et kjent fenomen at ungdom på barnevernsinstitusjoner har en dårligere psykisk helse enn ungdom i befolkningen ellers (Melby et. al. 2020), og i dag fremmes en relativt fersk modell, Omsorg- og endringsmodellen (OEM), som implementeres i barnevernsinstitusjoner for å gi disse ungdommene økt livskvalitet. I denne oppgaven utforskes det hvordan denne modellen påvirker vår forståelse av ungdom, endring og hva som ligger i et meningsfullt liv for dem.

Oppgaven bygger på et utgangspunkt om at språk konstruerer verden vi lever i, og at språk har makt (Engebretsen & Heggen, 2012). OEM bygger på et språk som vekker følelser hos leseren. Fordi språket skaper vår forståelse og vår sosiale praksis (Fairclough, 2003), er det viktig å se på hvilke konsekvenser språket i OEM kan ha i praksis. Språket er ikke bare ord; det er også en måte å skape makt og påvirke vår forståelse av verden (Engebretsen & Heggen, 2012). I forlengelse av å se på konstruksjoner i OEM, så blir det sentralt å se modellen i lys av rådende diskurser på barnevernsfeltet i dag. Ved å gjøre det på denne måten ønsker jeg å kunne formidle hvordan OEM kan sees i lys av disse diskursene, og hvordan de reflekteres og utfordres i hverandre.

1.1 Bakgrunn for tema

Barnekonvensjonen forplikter Norge til å sikre at barn og unge får omsorg, beskyttelse og best mulig helsehjelp (NOU 2023: 24, s. 87). En god del forskning viser også til at barn med tiltak fra barnevernet har en større forekomst av psykiske lidelser, lavere livskvalitet og behov for sammensatte hjelpetjenester i større andel enn andre barn i samfunnet (Melby et. al. 2020, s. 20). Ved utgangen av 2022 var det 940 ungdommer som bodde på barnevernsinstitusjoner i Norge (NOU 2023: 24, s. 15). Tallet viser oss at det er et stort antall barn og unge som Norge forplikter seg å sikre helsehjelp, omsorg og beskyttelse for, noe som presiserer viktigheten av å sette tematikken på dagsordenen.

I de siste årene er det viet mye oppmerksomhet mot helsebehovene hos barn i barnevernsinstitusjon, både fra media, fagmiljøer, myndigheter og tilsynsmyndigheter (NOU 2023: 24, s. 126). Stene-utvalget peker på en særlig økning av unge jenter med tilbakevendende suicidalitet, alvorlig selvskadingsproblematikk og sammensatte psykiske helseutfordringer (NOU 2023: 24, s. 126). På bakgrunn av fokuset som er blitt rettet mot feltet de siste årene, er det blitt iverksatt en rekke tiltak for å forbedre og sikre at barn i barnevernsinstitusjon skal få bedre helsehjelp. Nye undersøkelser slår fast at til tross for økt oppmerksomhet og innsats, så får ikke barna alltid den helsehjelpen de trenger, og hjelpen er for dårlig koordinert (NOU 2023: 24, s. 127).

I en rapport fra Barneombudet (2020) fastslås det også her at det er behov for å tenke nytt om hvordan psykisk helsehjelp skal gis til barn på institusjon. I rapporten nevnes det at både Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) og Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) jobber med store prosjekter som skal øke kvaliteten i institusjonene (Barneombudet, 2020). I den offentlige utredningen fra 2023 (NOU 2023: 24, s. 136) anerkjenner utvalget at satsningen på bedre helsehjelp har vært nyttig for flere barn i barnevernsinstitusjon. Samtidig preges prosjektene av pilotering og utforskning av nye metoder som kompensasjonsordning for mangler i det ordinære tilbudet. Bufdir og Bufetat bevilger penger til prøveprosjekter og piloter, men utvalget peker på utfordringer med å få prosjektene over i ordinær drift (NOU 2023: 24, s. 136).

En av disse modellene som ble lansert som pilotprosjekt i Bufetat region nord i 2016, er Omsorg- og endringsmodellen (OEM). OEM er en prinsippstyrt, delvis manualbasert modell, med en rekke tilnærminger for endring som gjør ifølge Bufetat miljøterapeutene godt rustet til å møte ulike ungdommer (Bufetat, 2020, s. 10). Noen av barna med de mest omfattende problemene er å finne i barnevernsinstitusjoner (NOU 2023: 24, s. 128). Omsorg- og endringsmodellen beskrives av Bufetat som et bidrag til systematikk i det miljøterapeutiske arbeidet med mål om å skape endring, aksept, og læring av nye ferdigheter til ungdommene (Bufetat, 2020).

I tråd med Barneombudets (2020) anbefalinger, vil en mulig tilnærming til helsesatsingen i barnevernskontekst, være å tilpasse metoder som er funnet effektive i andre settinger for ungdom med emosjonelle og relasjonelle vansker (Barneombudet, 2020). OEM er nettopp et resultat av en slik tilpasning, som i stor grad slekter på dialektisk atferdsterapi (DBT). Mer

inngående informasjon om OEM og DBT utdypes i teorikapittelet. Riktignok identifiserte jeg ganske store ulikheter mellom modellene og rammene ved første øyekast, som skapte min interesse for å gjøre en kritisk analyse. Jeg har konstruert en tabell for å synliggjøre noen av ulikhetene mellom modellene ut fra hva de baserer seg på.

Omsorg- og endringsmodellen (OEM)	Dialektisk atferdsterapi (DBT)
Norsk samfunnsmodell	Amerikansk samfunnsmodell
Barnevernsinstitusjon	Psykiatri
Ungdom ofte plassert på tvang, motstand	Krever frivillig og motivert deltakelse
Omsorgsutøvelse	Behandling
Miljøterapeuter i foresatt-rolle	Psykologer og terapeuter

Disse rammene og ulikhetene ble inngangen til mitt forskningsprosjekt. Omsorg- og endringsmodellen ble først kjent for meg da min arbeidsplass valgte å implementere modellen i 2023. Med min fagbakgrunn som barnevernspedagog ansatt i barnevernsinstitusjon og videre min rolle som fagansvarlig gjorde at Omsorg- og endringsmodellen var noe jeg måtte sette meg godt inn i. Det var mye med modellen som vekket min interesse. Jeg ble særlig interessert i å først forske mer på hvordan faglig beskrivelse av Omsorg- og endringsmodellen konstruerer ungdommene som subjekter, og om dette kan ha implikasjoner for praksisen på barnevernsinstitusjoner. Med det menes hvordan teksten skriver om ungdommene og egenskapene ved dem. Videre ble flere begreper som utpekte seg i modellen relevante å inkludere. Dette er viktig å analysere nettopp fordi språket som anvendes kan bidra til å skape forståelser, sosiale praksiser, stigma, kulturer og makt i de enkelte institusjonene.

Barn og unge må sikres omsorg, utviklingsstøtte og beskyttelse (NOU 2023:24, s. 17), også når de må bo på institusjon. Stene-utvalget (NOU 2023:24, s. 197) peker på at ofte blir institusjonene og barnevernet stående alene med ansvaret for barna med komplekse behov, derav faller også mye av ansvaret på institusjonene for å sikre ungdommene god nok omsorg og utviklingsstøtte. Dette understreker viktigheten av å forske på fagmodeller og metoder som anvendes i barnevernsinstitusjoner i dag, da praksisutøvelse kan gi store utslag for mange liv. Også behovet for å tørre å rette et kritisk blikk på praksisutøvelse er helt sentralt. Derav oppsto min nysgjerrighet i å se nærmere på hvilke diskurser som kunne identifiseres i skriftlig materiale om OEM, og gjøre en kritisk analyse av teksten.

Faglig beskrivelse om OEM baserer seg mye på direkte oversettelser fra Marsha Linehans (1993) bok om DBT, og fagbeskrivelsen blir brukt til både opplæring og anvendelse av modellen i barnevernsinstitusjoner. Dette vekket en interesse i å tittle nærmere på språket i teksten som beskriver modellen, og hvilke konstruksjoner som kunne identifiseres. Videre ble det interessant å se på hvordan dette kan ha konsekvenser for hvordan miljøterapeuter forstår og jobber med ungdom på barnevernsinstitusjon. Siden det nå er 16 omsorgsinstitusjoner i Norge som nå har implementert modellen på sine enheter, så kan det se ut som at modellen fort blir en rådende metodikk i omsorgsinstitusjoner. Modellens metodikk når derfor ut til mange ungdommer og enda flere miljøterapeuter.

Siden faglig beskrivelse av Omsorg- og endringsmodellen blir stående som et enerådende dokument om OEM, blir den førende for hvordan institusjonene jobber med modellen.

Tekster innebærer stort sett alltid en maktutøvelse, og tekst anses også som et av maktens viktigste redskaper (Engebretsen & Heggen, 2012). Og nettopp det å lete etter makt som iblant ligger mellom tekstlinjer og se på maktens virkeområder er sentralt i forskning.

Engebretsen og Heggen (2012) skriver også om hvordan velferdsstaten stadig i stigende grad styrer gjennom myke, appellerende former for maktutøvelse. Dette ble et spennende perspektiv inn i dette forskningsprosjektet, for å utforske hvordan makt også har funnet veien inn i OEM.

1.2 Problemstilling

Omsorg- og endringsmodellen er en kompleks modell som retter seg mot å skape endring hos ungdom med uhensiktsmessig atferd i barnevernsinstitusjoner (Bufetat, 2020). Denne oppgaven tar sikte på å avdekke og utforske de underliggende diskursene som finnes i den faglige beskrivelsen av OEM, samt et særlig fokus på språkets rolle i teksten. Jeg la merke til hvordan den faglige beskrivelsen konstruerte begreper som «ungdom», «endring» og «et liv verdt å leve» gjennom gjentakende bruk av disse begrepene gjennomgående i teksten, og ble derfor nysgjerrig på å forske ytterligere på disse. Problemstillingen og forskningsspørsmålene i denne oppgaven er utformet for å belyse sentrale aspekter ved OEM som jeg fant interessante å forske videre på, og reflekterer et ønske om å peke på potensielle implikasjoner for praksis som kan oppstå som følge av språket. Problemstillingen baserer seg på en bevissthet om betydningen av språklig konstruksjon i institusjonssammenheng og at virkeligheten tolkes og formidles gjennom språk (Thomassen, 2018). Opprinnelig var det

språket som fanget min interesse for forskning, men for å kunne svare godt på dette ble også diskurser sentrale elementer som ble inkludert i problemstillingen. Problemstillingen er som følger:

Hvilke diskurser kan identifiseres i den faglige beskrivelsen av Omsorg- og endringsmodellen, og hvordan kan språket i teksten ha konsekvenser for hvordan miljøterapeuter forstår og jobber med ungdom på barnevernsinstitusjon?

Den første delen av problemstillingen redegjøres mest for i analysekapittelet, og tyngden av hvordan språket kan ha konsekvenser løftes tydeligst i drøftingen. Som et supplement til problemstillingen ble det aktuelt å formulere forskningsspørsmål som kunne hjelpe meg til å gi svar på det jeg undersøkte.

1. Hvordan balanseres aksept og endring i teksten?
2. Hvordan konstrueres begrepene «ungdom», «endring» og «et liv verdt å leve» i faglig beskrivelse av OEM?

Dialektikken som fremmes i teksten om modellen mener å vekte tilnærminger om aksept og endring likeverdig, og derfor valgte jeg å inkludere et forskningsspørsmål for å utforske den påstanden videre i min analyse. De utvalgte begrepene i det andre forskningsspørsmålet skilte seg ut som gjentakende i tekstelementene ved gjennomlesing, og jeg valgte å innlemme disse i oppgaven fordi de antas å si noe om mønstrene i teksten. Begrepene brukes slik jeg tolker det som bærende elementer gjennomgående i modellen.

Jeg ønsker å se på språket som brukes i teksten om OEM for å forstå hvordan den bidrar til å forme virkeligheten for ungdommene og de ansatte. Denne oppgaven vil derfor se på hvordan teksten om OEM bruker ordvalg og språk, og hvilke implikasjoner det kan ha for forståelsen av miljøterapeutisk arbeid på barnevernsinstitusjoner. Her blir det sentralt å knytte dette opp mot dominerende diskurser som er aktuelle for barnevernsfeltet for å tydelig redegjøre for konteksten OEM opererer i.

1.3 Avgrensning

Denne masteroppgaven har som mål å utforske Omsorg- og endringsmodellen (OEM) og hvordan modellen posisjonerer seg i forhold til rådende diskurser på feltet. Imidlertid er det viktig å påpeke visse avgrensninger som vil prege omfanget av denne studien. Som nevnt innledningsvis var det mye med modellen som fanget min oppmerksomhet, og det kunne nok

blitt til flere avhandlinger på grunn av mange interessante tema. Avgrensningen har også vært en løpende prosess gjennom forskningsprosessen, og jeg har måttet luke ut underveis hva som tillot seg å gjennomføre.

Først og fremst vil denne oppgaven fokusere spesifikt på teksten som inngående presenterer OEM, den faglige beskrivelsen av modellen. Nærmere om utvalg av tekst finnes i oppgavens metodekapittel. Jeg valgte også å avgrense til kun den faglige beskrivelsen, da dette var det eneste norske dokumentet som gikk direkte på OEM. Tanken var først å inkludere Linehans (1993) engelske bok om dialektisk atferdsterapi, men det utgikk på grunn av omfang. Det er viktig å være oppmerksom på at modellen også kan praktiseres på ulike måter, og det kan være variasjoner i implementeringen på institusjonsnivå. Denne studien vil derfor ikke gi et fullstendig bilde av hvordan praksis av OEM fungerer på barnevernsinstitusjon.

Videre vil avgrensningen inkludere en spesifikk analyse, nærmere bestemt nærlesing, av utvalgte tekstelementer i faglig beskrivelse. Oppgaven ser nærmere på konstruksjonene av begrepene "ungdom", "endring" og "et liv verdt å leve". Videre ses disse konstruksjonene i lys av dominerende diskurser. De dominerende diskursene som presenteres i oppgavens kapittel tre må ikke alene anses som rådende diskurser. Men de sto frem som de mest fremtredende i utvalgt litteratur. Disse diskursene må både ses i lys av hverandre, og samtidig være åpen for andre aktuelle diskurser.

Selv om denne studien vil kaste lys over viktige aspekter ved OEM, bør det bemerkes at den ikke tar sikte på å være en endelig vurdering av modellen. Oppgaven søker derimot å bidra til en mer kritisk forståelse og åpne opp for fremtidig forskning som kan utforske andre dimensjoner av OEM, herunder implementering og anvendelse av modellen i barnevernsinstitusjoner.

1.4 Oppgavens disposisjon

Denne oppgaven starter med bakgrunn for valg av tema, nemlig hvorfor psykisk helse for ungdom på barnevernsinstitusjoner er sentralt i samfunnsforskning. Etter at bakgrunnen for tema nå er introdusert, går oppgaven videre til det teoretiske rammeverket. Her gis en innføring i det vitenskapsfilosofiske bakteppet, før kjernen av oppgaven, nemlig diskursanalyse som teoretisk perspektiv trer frem. Det blir også viktig å redegjøre for en

teoretisk ramme av OEM og DBT, for å sikre leseren bedre kjennskap til temaet som analyseres.

Videre vil kapittel tre presentere en oversikt over eksisterende diskurser på barnevernsfeltet, som en del av kunnskapsstatus. Formålet med kapitlet er å redegjøre for konteksten min analyse leses i, som kan bidra med kritiske perspektiver på diskurser. Disse er grunnlaget for min analyse. Kapittel fire tar for seg forskningsmetode og tilnærminger som anvendes i analysen. Kritisk diskursanalyse og dekonstruksjon av tekst blir presentert som verktøy for å avdekke underliggende konstruksjoner i OEM. Hovedmålet med avhandlingen er å rette et kritisk blikk på tekster om OEM fordi det mangler i feltet. Det er av min oppfatning at etter hvert som modellen har vokst i størrelse, er det kritiske synet enda mindre til stede. Som forsker søker jeg å fylle noen hull i feltet ved å gjøre en kritisk diskursanalyse på modellen, ved hjelp av tilnærminger som dekonstruksjon.

Kapittel fem gir en grundig analyse av teksten om OEM og oppgavens funn, fokusert på hvordan teksten balanserer aksept og endring, konstruerer ungdom som subjekt, og formulerer ideen om et liv verdt å leve. Alternative stemmer og perspektiver blir også inkludert her.

Videre tar oppgaven for seg drøftingskapitlet, der funnene fra analysen drøftes. Her drøftes diskurser som er identifisert i modellen, og hvordan disse reflekteres i rådende diskurser på barnevernsfeltet. Her vil også potensielle implikasjoner for praksis bli utforsket, ved å se på hvordan språk kan påvirke hvordan miljøterapeuter forstår og jobber med ungdom på barnevernsinstitusjon. Avslutningskapitlet oppsummerer hovedfunnene og gir rom for refleksjon om OEM og potensielle veier for fremtidig forskning.

2.0 TEORETISK RAMMEVERK

Som Thagaard (2021) skriver, så vil man gjennom kvalitative metoder studere livet fra innsiden, og dermed sette søkelys på hvordan vi lever. I kvalitative metoder vil fortolkende teoretiske retninger representere et viktig fundament (Thagaard, 2021). Først tar kapitlet for seg sosialkonstruktivistiske prinsipper, som skaper et rammeverk for hvordan mening og virkelighet konstrueres gjennom språk og sosial interaksjon. Kritisk diskursanalyse som teori blir deretter integrert for å belyse hvordan språket konstruerer virkeligheten, hvilke

maktforhold som reflekteres, og som senere i oppgaven kan belyse ulike implikasjoner dette kan ha for praksis på barnevernsinstitusjoner.

Tilnærmingen som er valgt gir et godt analytisk rammeverk for å utforske hvordan OEM ikke bare representerer en modell for omsorg og endring, men også en form for kunnskapsproduksjon og maktutøvelse innenfor barnevernsinstitusjoner.

Videre blir det vesentlig å inkludere fagteori, herunder kunnskap om Omsorg- og endringsmodellen. Et kapittel om OEM inkluderes derfor i teoridelen, for å gi leseren en bedre inngang og forståelse til oppgavens funn.

2.1 Et vitenskapsfilosofisk bakteppe

I denne oppgaven utforskes det hvordan tekst konstruerer mening gjennom utvalgte perspektiv. Tilnærmingen jeg har valgt tar utgangspunkt i sosialkonstruktivismen som en overordnet vitenskapsteori, for å se nærmere på forholdet mellom språk, virkelighet og sannhet (Hitching, Nilsen & Veum, 2021).

Et utgangspunkt, er ifølge Thomassen (2018) at virkeligheten alltid blir tolket og formidlet gjennom språk. Det kommer til syne gjennom hvordan det samfunnsskapte språket definerer en virkelighet og ekskluderer alternative perspektiver (Thomassen, 2018). Språket som brukes i Omsorg- og endringsmodellen representerer en bestemt virkelighet og forståelsesramme, og vil naturlig nok ekskludere andre forståelser. Språket fungerer både som en måte å avdekke sannheter og å skjule dem på, og filosofiens kritiske mål er å belyse de eksisterende forskjellene (Thomassen, 2018). Det lar seg ikke gjøre å erfare verden betingelsesløst og forutsetningsløst, men vi fortolker den og gir den mening med vår forståelseshorisont (Thomassen, 2018). Et slikt vitenskapsteoretisk syn bidrar til å se hvordan språket i OEM konstruerer virkeligheten på en bestemt måte.

Empirismen som vokste frem på 15- og 1600-tallet, mente at «sanseerfaring er kilde til all kunnskap» (Thomassen, 2018). Teorier må kunne testes mot sansedata. Derimot vil de siste tiårene peke på en gradvis oppmykning av synspunkter på kunnskap og vitenskap, og den strikte empirismen slik vi kjenner den ble utfordret (Thomassen, 2018). Vitenskap tillates nå å utvikle seg gjennom omveltninger, paradigmer, og sosial og historisk kontekst. Fenomener som oppfattes som selvsagte og uavhengige, kan også være konstruerte og frembrakte fra individers tenkning og språk (Hitching, Nilsen & Veum, 2021). Denne utviklingen blir et

bakteppe for å forstå hvordan kunnskapstradisjoner innvirker på vår forståelse av moderne barnevernspraksis.

Mennesker anses som språkavhengige, i den betydning at språket sier noe om hvordan vi forstår verden rundt oss og oss selv (Hitching, Nilsen & Veum, 2021). Dette perspektivet utfordret også ideen om objektiv kunnskap. Som Thomassen (2018) følgelig påpeker, språklig sosial interaksjon står som en betingelse for kunnskap i sosialkonstruktivismen. Kun gjennom menneskers bruk av språk vil ord få betydning (Hitching, Nilsen & Veum, 2021).

Foucault trekkes frem som en av de mest kjente filosofene innenfor sosialkonstruktivismen, som så på menneskets eksistens innenfor forskjellige forståelsesrammer og diskurser (Hitching, Nilsen & Veum, 2021). Som oppgaven senere vil ta for seg, så er Faircloughs bidrag til diskursanalyse sentralt i metodedelen. Selv om Fairclough tar utgangspunkt i Foucaults konstruktivistiske syn, så kritiserer han også Foucaults diskursanalyse for å være for abstrakt (Fairclough, 1992). Fairclough på sin side, retter søkelys på den lingvistiske orienterte diskursanalysen, og påstår at gjennom tekstlig praksis oppstår kunnskap og tenkemåter (Fairclough, 1992). Faircloughs fokus ble derfor på tekstlige analyser. Også Fairclough arbeider etter en konstruktivistisk tradisjon, men mener at det sosiale ikke kan reduseres til en diskurs (Skrede, 2020). Et eksempel på hvordan sosialkonstruktivismen skiller seg fra Faircloughs tilnærming kan være i forståelsen av begrepet «sannhet». Her ville Fairclough sett på hvordan språkbruk i eksempelvis faglig beskrivelse av OEM konstruerer en bestemt versjon av «sannheten». Sosialkonstruktivismen i sin reneste form vil heller fokusere på hvordan en gruppe mennesker konstruerer sin egen forståelse av sannheten gjennom en felles språkpraksis. Det handler mindre om makt og ideologi, men heller om hvordan sosiale grupper skaper sin forståelse av virkeligheten (Hitching, Nilsen & Veum, 2021).

Jeg vil likevel argumentere for hvorfor jeg har valgt å beholde sosialkonstruktivismen som overordnet vitenskapsteori til tross for et lingvistisk fokus i oppgaven. Ved å beholde en sosialkonstruktivistisk tilnærming når jeg bruker Faircloughs kritiske diskursanalyse, bidrar oppgaven til å forstå hvordan språk og diskurser påvirker samfunnet. Med andre ord, sosialkonstruktivismen kan gi en overordnet forståelsesramme for å forstå hvordan språk og diskurser formes og hvilken rolle de spiller i samfunnet, mens Faircloughs metode gir verktøy og analytiske tilnærminger for å undersøke dette nærmere i konkrete tekster eller diskurser. Faircloughs metode anses riktignok å være en sofistikert tilnærming, som også inkluderer sosiale strukturer (Skrede, 2020).

Postmodernistiske tradisjoner nyttiggjøres videre i oppgaven. Postmodernismen utfordrer idéen om en objektiv sannhet og vektlegger mangfold og fragmentering av kunnskap (Thomassen, 2018). Postmodernismen kan anses å være en respons på modernismens forsøk på å skape omfattende forklaringer på sosiale fenomener (Thomassen, 2018).

Postmodernismen utfordret modernismens tro på objektivitet, universelle sannheter og metanarrativer (Thomassen, 2018). En postmodernistisk tilnærming i denne oppgaven vil utforske mangfoldet av meninger og tolkninger innenfor Omsorg- og endringsmodellen, og hvordan ulike stemmer konstruerer ulike virkeligheter. Postmodernismens ide om at det ikke finnes en absolutt sannhet, gjenspeiles også i Omsorg- og endringsmodellen, gjennom modellens bruk av dialektikk. Avhandlingen belyser denne tenkningen senere i oppgaven.

2.2 Diskursanalyse som teoretisk forankring

Som Skrede (2020, s. 35) skriver, er diskurser måter å *representere* noe på. Diskurser vil påvirkes av ulike sjangre, og blir en avspeiling av hvordan verden er tatt for å være, eller forestillinger som representerer mulige verdener (Skrede, 2020, s. 35). For at en diskurs skal eksistere, så kreves det en viss grad av repetisjon av innhold, som må deles mellom en viss mengde av individer. Eksempelvis i en individualistisk diskurs, som omhandler at mennesker rasjonelt handler ut fra egne interesser, og der det sosiale havner i annen rekke (Skrede, 2020). Mer konkret knyttet til Omsorg- og endringsmodellen, så kan man se på hvordan språket som brukes i modellen gjenspeiler diskurser og samtidig reproducerer diskurser.

Diskurser er en del av diskursordener. De kommer til syne gjennom en bestemt stabilitet i sosiale praksiser (Skrede, 2020). Diskursordener dannes ofte ved å sy sammen sjangrer, stiler og diskurser (Skrede, 2020). Barnevernsfeltet som diskursordenen består av de diskurser som gjenspeiles og reproduseres gjennom språket som blir brukt av eksempelvis miljøterapeuter på barnevernsinstitusjon. Diskursordener anses å være delvis lingvistiske og delvis sosiale (Skrede, 2020). Til tross for at det innebærer en viss stabilitet, så er det viktig at diskursordener ikke ses på som rigide systemer (Skrede, 2020). Jeg presenterer det som jeg har identifisert som aktuell diskursorden i kapittel tre. Et annet aktuelt begrep i teori om diskurser er interdiskursivitet. Når man bruker ulike typer sjangre og måter å snakke på, selv om de ikke kommer fra en spesifikk tekst, kalles det for interdiskursivitet (Skrede, 2020).

Enhver tekst, med sitt språk, inneholder fortolkninger (Johannessen et. al., 2021). Måten vi plukker ut bestemte ord og begreper på, vil naturlig prege måten vi oppfatter teksten på og vår

holdning til den (Johannessen et. al., 2021). Hvordan vi skriver eller snakker om ungdom på, vil generere ulik forståelse i ulik kontekst. Det samme gjelder hvordan eksempelvis et «liv verdt å leve» konstrueres, som vil påvirke hvilke holdninger vi får til begrepet. Det er nettopp dette oppgaven tar for seg i analysedelen, og vi møter noen av teksten om OEMs konstruksjoner. Den kritiske røsten som kan tilkomme gjennom diskursanalysen viser oss at fenomener ikke er uforanderlige eller gitte, men at vår refleksjon fanges av kategorier eller språk vi betrakter fenomener igjennom (Skrede, 2020).

2.2.1 KRITISK DISKURSANALYSE

Neumann (2021, s. 13) spør hvorfor man tar noe som blir sagt for god fisk. Han skriver at det handler om at det stemmer sånn høvelig til enhver tid med den alminnelige mening om det utsagnet handler om (Neumann, 2021, s. 13). Med nettopp dette i minnet, blir analyse av utsagn en måte å svare på helt sentrale samfunnsvitenskapelige spørsmål på.

I kritisk diskursanalyse legger man til grunn at måten man snakker på bidrar til å forme samfunnet, så vel som at samfunnet former også hvordan man snakker (Johannessen et. al. 2021). På denne måten bidrar diskurser til å skape og gjenskape maktbalanser mellom grupperinger i samfunnet. Hvordan barn og ansatte i barnevernet snakker til hverandre, kan utspille seg i ulike grader mellom samarbeid og konflikt mellom partene.

Som Neumann poengterer, er hovedpoenget med en diskursanalyse å frembringe en metode der man analyserer det språklige og det materielle i et helhetsperspektiv (Neumann, 2021). Det krever at man ser diskurs som både et språklig og materielt fenomen. Man ser hvordan en rekke handlingsbetingelser for det talte og gjorte skapes, hvordan bestemte utsagn iverksetter en serie med sosiale praksiser og hvordan de utsagnene videre bygger på eller avkrefter disse praksisene (Neumann, 2021). Riktignok må det presiseres at diskursanalyse er en av mange aktuelle fremgangsmåter for å løse samfunnsvitenskapelige spørsmål på, og kan sjeldent erstatte andre tilnærminger (Neumann, 2021).

Hvordan ansatte på barnevernsinstitusjon prater om ungdom, vil kunne være opprettholdende konstruksjoner av ungdommenes identitet. Videre i oppgaven blir man kjent med konstruksjonen av «det dysregulerte barnet». Og som Neumann (2021) utdyper, resonans handler om hvordan vi handler i tråd med disse oppfatningene, verdiene og representasjonene. Med andre ord; virkeligheten påvirkes av fastlagte verdier som opprettholdes når folk handler i henhold til dem (Neumann, 2021). Man kan til og med si at våre identiteter konstitueres av disse, og at resonans innebærer at diskursen skaper subjektposisjoner som igjen konstituerer

subjekter (Neumann, 2021). Nettopp dette er godt eksempel på noe som blir undersøkt i oppgavens kapittel fem og seks.

Norman Fairclough er en mann som i stor grad har betydd mye for utviklingen av kritisk diskursanalyse (Skrede, 2020). Han er ikke kun interessert i språket som sådan, men i språk som en del av sosial praksis. Fairclough har identifisert tre karakteristikk som han mener tilhører kritisk diskursanalyse (Skrede, 2020). Den første handler om at man ikke bare skal analysere diskurser, men det omhandler også en analyse av forholdet mellom diskurser og sosiale prosesser. Det andre punktet innebærer en eller annen form for systemisk analyse av tekst. Det siste punktet omhandler å identifisere og kritisere uheldige forhold i samfunnet, som et normativt prosjekt (Skrede, 2020).

Teori om kritisk diskursanalyse søker å forklare hvordan språk og samfunn påvirkes av hverandre, mens metodisk brukes det for å undersøke områder i samfunnet der språket konstruerer eller reproducerer skjevheter i maktforhold (Hitching, Nilsen & Veum, 2021). Viktigheten av å stadig søke en kritisk refleksjon, og å tørre å stille de ubehagelige spørsmålene om maktrelasjoner og om hvem som tjener på dem er noe som trekkes frem som nødvendig for vitenskap (Hitching, Nilsen & Veum, 2021). Kritisk diskursanalyse er utmerket for å belyse områder som påvirker visse grupper mennesker som har større sannsynlighet for å oppleve skjevhet i samfunnets maktbalanse (Hitching, Nilsen & Veum, 2021).

Barnevernsbarn er i den kategorien gruppe mennesker. Språk og språkbruk er elementært, og hvordan vi snakker og skriver om bestemte grupper kan gjøre stor skilnad. Ikke bare vil det innvirke på om vi oppfatter gruppene (ungdommene) som positive eller negative, men også fra et overordnet perspektiv om hvilke gruppeinndelinger som virker relevante (Hitching, Nilsen & Veum, 2021).

Foucaults tanker har vært en inspirasjonskilde for å utfordre hvordan kunnskap blir behandlet innen helse- og sosialfagene, og denne tilnærmingen har relevans for mitt fagfelt innen barnevernsinstitusjoner. Diskursive relasjoner, som også omfatter maktforhold, er et sentralt begrep (Thomassen, 2018). Makt manifesterer seg i komplekse sammenhenger som stadig er i forandring, og det kan sies at maktutøvelse er alltid til stede (Thomassen, 2018). En grundig analyse av maktforhold krever en forståelse av hvem som uttrykker makt, deres posisjon og den institusjonelle konteksten de opererer innenfor.

2.2.1 MAKTANALYSER OG DEKONSTRUKSJONER I SPRÅKET

Engebretsen og Heggen (2012) skriver at forståelse aldri starter fra et nullpunkt, og at fortolkning ikke er mulig uten en forforståelse om et meningsinnhold. Kritisk diskursanalyse er derfor ofte problemorientert (Skrede, 2020). Dette er en viktig inngangsport når jeg møter forskningsprosessen med mine forforståelser om OEM. I denne konteksten vil min kritiske diskursanalyse bli rettet mot å problematisere eksisterende diskurser og tolkninger av utvalgt tekst.

I vår tilnærming til ungdom på barnevernsinstitusjon, kan diskurser virke som mekanismer for maktutøvelse. Disse diskursene er knyttet til de evalueringssystemene og kategoriene som blir skapt for å definere problemer (Thomassen, 2018). Alt fra inntaksprosedyrer, rutiner, dokumentasjon, til hva vi spør om og hva vi unnlater å spørre om, samt hva som ansees som normalt og hva som patologiseres, er en del av dette (Thomassen, 2018). Gjennom de konvensjonelle tilnærmingene til vurdering og problemidentifisering skapes en selektiv og spesifikk form for kunnskap om brukeren. Denne kunnskapen kan bidra til disiplinering og stigmatisering (Thomassen, 2018). Det er nettopp disse maktmekanismene og diskursene som skaper strukturer som kan inkludere eller ekskludere marginaliserte grupper, som nettopp ofte er de menneskene som trenger sosialhjelp (Thomassen, 2018).

I kritisk diskursanalyse er det ikke bare en negativ dominerende makt som løftes frem, men man søker oftest å se på usynlige maktstrukturer (Skrede, 2020). Foucault er en av dem som sier at skjult makt er ofte godtatt i samfunnet, fordi den fremkommer på en måte som ikke hadde vært akseptert om den var fullstendig synlig (Skrede, 2020). Samfunnet er preget av maktrelasjoner, og er strengt tatt nødvendige for at samfunnet skal fungere. Men det er når makt utøves på en negativ måte som kan gi konsekvenser for bestemte sosiale grupper, at den blir et sentralt element i kritisk analyse (Skrede, 2020). Også i utvalgt tekstmateriale for denne oppgaven kan man tolke tekst i et maktperspektiv, og maktteori blir elementær i oppgavens utforskning på hvordan det trer frem.

Når man foretar en kritisk diskursanalyse, så vil også selve arbeidsmåten i analysen skje ut fra en bestemt forforståelse som preger fortolkningen (Engebretsen & Heggen, 2012). Å nærme seg tekster med et kritisk og analytisk blikk i stedet for med velvilje, så oppdager man lettere tekster som kan villed og forføre oss. Dette kan man blant annet også finne i politiske og strategiske dokumenter som definerer hva kvalitet skal innebære (Engebretsen & Heggen, 2012).

Derridas begreper om dekonstruksjon er et godt anvendt virkemiddel i kritiske diskursanalyser (Engebretsen & Heggen, 2012). Som Engebretsen og Heggen (2012) skriver, så hjelper Derridas tenkning med å forstyrre tekst og intervensere i maktdiskurser. Der Foucault ser på større, mer overordnede perspektiver, så tar Derrida for seg et mikroperspektiv. Han ser på nærlesing av tekst for å analysere maktens virkeområder (Engebretsen & Heggen, 2012). Det underbygges også av Faircloughs fokus på tekstlige analyser (Fairclough, 1992). Dekonstruksjon skiller seg fra tradisjonell tekstanalyse ved at den ikke bare fokuserer på hva teksten betyr, men også på hva teksten gjør. I en dekonstruksjon er man undersøkende til om tekstens konstruksjoner sender ut andre signaler enn hva den eksplisitt formulerer (Engebretsen & Heggen, 2012).

Jeg vil i metodekapittelet redegjøre nærmere for hvordan dekonstruksjon og maktanalyser har preget denne oppgaven, og hvordan jeg har tatt i bruk virkemidler fra disse tilnærmingene i min kritiske diskursanalyse.

2.3 Omsorg- og endringsmodellen

Omsorg- og endringsmodellen er som nevnt en modell som baserer seg på dialektisk atferdsterapi av Marsha Linehan (1993). Det er relativt store likheter mellom utformingen av OEM og DBT i praksis, så dette kapittelet vil gi en kort innføring i teorien og tilgjengelig forskning.

Dialektisk atferdsterapi (DBT) ble opprinnelig utviklet for å gi virksom terapeutisk hjelp til personer med vedvarende selvmordstanker og/eller diagnosen emosjonelt ustabil personlighetsforstyrrelse (Linehan, 1993). Målgruppen preges ofte av selvskadingsproblematikk, selvmordsforsøk, og sterke, uforutsigbare følelsesmessige svingninger (Linehan, 1993). Videre kan disse individene ha utfordringer med å opprettholde og skape stabile relasjoner med andre, ha tendenser til svart/hvitt-tenkning samt ha en impulsiv atferd som er vanskelig å regulere (Linehan, 1993). Fordi barnevernsklienter ofte deler samme kjennetegn, så skriver Bufetat (2020) at OEM er en god metode for å hjelpe denne gruppen ungdom.

Både OEM og DBT baserer seg på at atferd stammer fra det som omtales som biososial teori (Waitz et. al. 2021). Biososial teori antyder at ungdommers emosjonsdysregulering er et resultat av en transaksjon mellom et invaliderende oppvekstmiljø samt en biologisk sårbarhet

for emosjonell reaktivitet (Waitz et. al., 2021). Summen av dette slår seg ut i ulike typer dysreguleringer for atferd hos ungdom, som fagfolk som driver med DBT og OEM mener å ha en god metodikk for. DBT anerkjennes internasjonalt som en empirisk støttet behandling for mennesker med høyrisikoatferd og flere typer diagnoser (Waitz et. al., 2021). Det er også gjort mye arbeid med å tilpasse og modifisere DBT til ungdom utenfor polikliniske omgivelser, som nettopp OEM er et resultat av.

Både OEM og DBT er modeller som balanserer aksept og endring gjennom dialektikk. Bufetat (2020) skriver at dialektikk er en type prosess eller utvikling som skjer når to motsigende synspunkt møtes. Begge motsetningene kan være sanne samtidig, og ved å se på syntesen vil man få mer nyanserte forståelser (Bufetat, 2020). Med dialektisk filosofi til grunn, mener teorien om DBT og OEM at tanken om aksept og endring kan være unisone.

Til tross for at OEM er en relativt ny modell uten særlig forskningsdata tilgjengelig, så har DBT vist seg gjennom flere studier å være en fagmodell med god effekt når det gjelder å redusere relasjonelle og emosjonelle vansker hos ungdom, inkludert depresjon, selvmordstanker og selvskadingsproblematikk (Mehlum et al., 2014; Kothgassner et al., 2021).

En artikkel skrevet av Cook og Gorraiz (2015) peker på at DBT har vist seg å være effektiv for å redusere atferd hos ungdommer som sliter med å regulere følelsene sine og har impulsiv og selvdestruktiv atferd, inkludert selvskading. Gitt den høye selvmordsrisikoen og dens assosiasjoner til depresjon, bør forskning på modellen helt klart være et viktig satsningsområde for klinisk og forskningsmessig oppmerksomhet videre. Dette understrekes også av Cook og Gorraiz (2015) som trekker frem viktigheten av fremtidig forskning da det foreligger begrensninger i dagens kunnskapsgrunnlag.

I 2021 skrev psykologspesialist Marianne Ryeng en fagartikkel i Fontene, der hun trekker frem OEM som muligens det beste alternativet vi har per nå i å håndtere kjeden av øyeblikk som utgjør institusjonsoppholdet (Ryeng, 2021). Hun skriver videre at modellens kjerne omhandler å balansere trygghet, varm omsorg og det å vise ungdom at de er gode nok, samtidig med forventninger om endring og motivering til å lære andre ferdigheter. OEMs overordnede mål er å skape et liv verdt å leve for ungdommene (Ryeng, 2021, Bufetat, 2020). OEM anerkjenner at ungdommers tidligere atferd har hatt en funksjon, men nå er nødt til å ta i bruk mer ferdighetsbasert atferd (Ryeng, 2021).

Da Omsorg- og endringsmodellen ble lansert i 2016 var det to institusjoner som gikk inn i pilotprosjektet. Melby et. al. (2020) gjorde et forskningsprosjekt på disse institusjonene, og hentet informasjon fra både ansatte og ungdommene. Funnene pekte på at den store vekten av behandlingsaspektet overskygget fokuset på ungdommenes medvirkning, relasjonsarbeid og omsorg (Melby et. al., 2020). Flesteparten av de ansatte på institusjonene mente at modellen var riktig for formålet, og andre mente at andre modeller og metoder kunne like gjerne vært benyttet i stedet for (Melby et. al., 2020). Det de ansatte var enige om var viktigheten av å ha en felles metodikk og et felles språk blant miljøterapeutene (Melby et. al., 2020).

Forskning gjort av Espenes og Tørmoen (2023) undersøkte hvordan Omsorg- og endringsmodellen lot seg implementere på pilotinstitusjonene som har tatt den i bruk. Forskningen viste at OEM er en omfattende og krevende modell som var utfordrende å implementere, både teoretisk og praktisk (Espenes & Tørmoen, 2023). Helhetlig anså miljøpersonalet at implementeringen var hensiktsmessig, men at det også var utfordringer med målgruppe og settingen. De konkluderte med at OEM er en spennende fagmodell til feltet som godt kan bidra til å utvikle det norske institusjonstilbudet (Espenes & Tørmoen, 2023).

Samlet sett understreker tilgjengelig forskning både potensial og begrensninger ved OEM. Øvrig forskning er noe som mangler på feltet, og særlig det viktige blikket som kritisk forskning kan bidra med. Det finnes samtidig lite forskning som ser på antakelsene modellen bygger på. Min kritiske diskursanalyse blir derfor et interessant tilskudd til aktuell forskning. Dette kapittelets målsetting har vært å gi leseren et overblikk over essensen i metodikken og den eksisterende forskningen, som danner grunnlaget for videre analyse.

2.3 Oppsummering

Kritisk diskursanalyse hevder at språk spiller en sentral rolle i konstruksjonen av sosiale realiteter. Fairclough argumenterer for at diskurser er ikke bare refleksjoner av virkeligheten, men også medskapere av den. Foucaults idéer om maktforhold og diskurser blir ofte integrert i kritisk diskursanalyse. Kritisk diskursanalyse vektlegger også hvordan språket kan skjule eller avsløre ulike interesser og agendaer. Diskurser bidrar også til å reproducere og opprettholde bestemte begreper og konstruksjoner, som for eksempel «ungdom».

I kritiske diskursanalyser blir Derridas begreper om dekonstruksjon ofte brukt som et virkemiddel. Denne oppgaven belyser hvordan dekonstruksjon og lesing av makt i tekst blir et sentralt perspektiv inn i kritisk analyse.

Så hvorfor gjøre en kritisk diskursanalyse av Omsorg- og endringsmodellen? Språket vi bruker vil gi mening til det vi erfarer, og enhver tekst vil inneholde fortolkninger. Ordene og begrepene vi bruker og måten vi setter dem sammen på, vil gjøre noe med vår holdning til det vi ønsker å fortelle om. Ordvalg vil skape fellesskap, så vel som at ordvalg kan ekskludere fellesskap (Johannessen et. al., 2021). Språket vi bruker er ikke nøytralt og objektivt, men det vil romme våre verdier og holdninger som vi ønsker å formidle. Hvordan teksten om Omsorg- og endringsmodellen skriver om ungdom, endring og et liv verdt å leve vil gjøre noe med de ansattes holdninger, gi dem et felles språk, og ut fra det vil det skapes sosiale praksiser. Til syvende og sist vil det være ungdommene på institusjonene som merker konsekvensene av det. De som skal være mottakere av omsorg, trygghet og beskyttelse. Og nettopp derfor er det viktig å belyse konstruksjoner i Omsorg- og endringsmodellen gjennom en kritisk diskursanalyse.

3.0 DISKURSER PÅ BARNEVERNSELTE

Analysen trenger fagteori. Fagteori er en betingelse for å målrette analysen mot å besvare forskningsspørsmålene (Neumann, 2021). I dette kapittelet vil jeg presentere en oversikt over aktuelle diskurser på barnevernsfeltet som en del av kunnskapsstatusen for min kritiske diskursanalyse av Omsorg- og endringsmodellen (OEM). Formålet med å inkludere disse diskursene er å gi leseren en grundig forståelse av den konteksten OEM opererer i, samt å tydeliggjøre relevansen av min analyse av utvalgt tekst. Det vil gi et innblikk i tilgjengelige diskurser på feltet, som danner grunnlag for analysen.

Barnevern og sosialt arbeid preges av komplekse utfordringer og mangfoldige perspektiver som også endres over tid. Dette er viktig å ta hensyn til i analyser av fagmodeller som OEM. Ved å identifisere og diskutere eksisterende diskurser på feltet, kan man bedre forstå hvordan OEM relaterer seg til og potensielt påvirker disse diskursene. Videre viser jeg til diskurser som blir omtalt i eksisterende litteratur og står frem som de mest aktive. I oppgavens funn og diskusjon vil jeg drøfte hvordan disse diskursene reflekteres i teksten om OEM.

Tidligere forskning har kastet lys over betydningsfulle endringer og utviklinger innenfor sosialt arbeid og barnevern, særlig med tanke på forståelser av individets rolle og autonomi. Dette kapitlet gir en oversikt over relevant litteratur og forskning som danner grunnlaget for forståelsen av de dominerende diskursene i dagens sosialarbeidspraksis. Diskursene her kan anses som en del av en diskursorden. Her omtales diskursorden som et nettverk av sosiale praksiser, som gjennom sitt utvalg inkluderer visse tilnærminger og utelukker andre (Skrede, 2020). Med andre ord – en diskursorden referer til de dominerende verdiene, ideene og narrativene som er rådende innenfor et bestemt felt på et gitt tidspunkt. Disse blir en sentral del av oppgaven, og danner forståelsesrammen som analysen av fagteksten om OEM ses i lys av videre i oppgaven. Å bruke dette som rammeverk bidrar til å gi leseren et godt overblikk over diskurser i barnevern og sosialt arbeid, og blir vesentlige i forståelsen av OEM.

Diskursene jeg redegjør for her fremstår som de mest aktive i tilgjengelig litteratur, men må ikke anses som enerådende. Det er også disse som ligger grunn for analysen.

3.1 Individualistisk diskurs

Sosialt arbeid har gjennomgått en betydelig endring de siste tiårene, der fokuset har skiftet fra å forstå barn og unges liv som formet av materielle vilkår til å betrakte dem fra et mer individualistisk perspektiv (Kroken & Madsen, 2023). Dette innebærer en økt vektlegging på individets ansvar for å ta positive og produktive valg som gagnar seg selv, og en avvikling av tidligere oppfatninger om sosiale klienter som formet av sosiologiske og psykologiske faktorer (Villadsen, 2007). I dagens sosialarbeid blir individet i større grad sett som isolert, rasjonelt og autonomt (Turken, 2017), og det legges til grunn en normativ forståelse der det er individets ansvar å søke individuelle løsninger og gjøre kloke valg. Således kommer individet mer i forgrunnen, mens strukturelle vilkår som eksempelvis demografi, klasse og økonomiske forskjeller risikerer å bli underkommunisert (Turken, 2017).

3.1.1 FALLGRUVER VED EN INDIVIDUALISTISK TILNÆRMING

Individualiseringen av sosialt arbeid har ført til en fremtredende, liberal styringsstrategi som fremmer individets autonomi og ansvarlighet, med mål om å skape autonome og ansvarlige samfunnsborgere (Turken, 2017). Imidlertid fører denne tilnærmingen også med seg utfordringer, inkludert skjult styring og makt, der individet oppfordres til å følge råd, normer og leveregler samtidig som det forventes å være autonomt og fritt (Kroken & Madsen, 2023).

Det liberale individet anses i dag som det normale individet, som har rett til ansvar for eget liv (Kroken & Madsen, 2023). Om man følger denne tenkemåten ønskes det liberale subjektet å formes tidlig som ansvarlig, rasjonelt, selvdisiplinert og selvstyrt, slik at ethvert barn får mulighet til å velge et sunt og godt liv for seg selv (Kroken & Madsen, 2023).

Nicole Hennum (2014) påpeker at det å konsekvent følge en individualistisk tilnærming i arbeid med barn kan føre til flere fallgruver. Blant disse er en reduksjon og innsnevring av virkeligheten ved å bruke én kunnskapsbase, som individualismen, som ekskluderer andre kunnskaper i vurderingen og forståelsen av barn. Dette reiser viktige spørsmål om barnas ansvar som produsenter av kunnskap om seg selv og egen situasjon, samt den moralske byrden de pålegges som bærere av dette ansvaret (Hennum, 2014). Riktignok må det fremmes at vektleggingen av individuelle rettigheter og vitenskapelig empiri ført til forbedring av livene til mange barn (Hennum, 2014).

3.2 Demokratisk diskurs

Norge utpeker seg som et foregangsland og som en sosialdemokratisk velferdsstat, med universell tilgang til utdanning, helsetjenester, velferdsordninger og andre offentlige tjenester (Hennum, 2015). Kroken og Madsen (2023) skriver at siden 2000-tallet har det vært uttrykt et tydelig behov for å assosieres med mer demokratiske verdier i barnevernet. Man ønsket å styrke barnevernets legitimitet i befolkningen. Barn har de siste årene fått styrket sine rettigheter, og gis mulighet til å komme med egne synspunkter (Kroken & Madsen, 2023, Reime, 2017). Denne demokratiske diskursen har også satt barnet i sentrum som en kompetent aktør, noe som bidrar til å understreke Norges status som et egalitært og demokratisk samfunn (Hennum, 2014).

Imidlertid kan den økende individualiseringen og demokratiseringsdiskursen også skjule ulike former for maktutøvelse og styring. Selv om det legges vekt på individets autonomi og frihet, kan det eksistere skjulte maktstrukturer som begrenser individets valgmuligheter og handlingsrom (Kroken & Madsen, 2023). For eksempel kan formelle samtykkeerklæringer i barnevernet, som tilsynelatende symboliserer demokratiske verdier og selvbestemmelse, faktisk være preget av press eller begrensede alternativer (Kroken & Madsen, 2023).

Empowerment-tenkningen er en integrert del av den demokratiske diskursen i barnevernet, der individets evne til å ta kontroll over sitt eget liv vektlegges (Juritzen, Engebretsen &

Heggen, 2013). Sommerfeldts (2019) studie av barnevernsinstitusjoner viser hvordan barnet blir konstruert som "rettighetsbarnet", en autonom og medvirkende aktør i sitt eget liv. Men selv om det legges vekt på brukermedvirkning og individets autonomi, er det viktig å erkjenne at målsettingene ofte er satt av sosialarbeidere eller velferdsetaten, og ikke overgitt til individet selv (Kroken & Madsen, 2023).

3.3 Anerkjennelsesdiskurs

«Anerkjennelse og utviklingsstøttende relasjoner – det har vel ingen noe imot». Slik starter Lis Møllers (2012) bok om anerkjennelse. Ofte når god praksis med barn og unge skal beskrives, så er anerkjennelse fremmet som en sentral verdi (Møller, 2012). Profesjonelle ønsker å praktisere det, og alle vil erfare det. I begrepet om anerkjennelse ligger også tanken om aksept.

I bruken av anerkjennelse som tilnærming, ligger ofte et skjult ønske om å snu negative mønstre til noe positivt ved i større grad å påskjønne atferd (Møller, 2012). Ideen er at ros og positiv bekreftelse virker problemløsende. Ved å anerkjenne seg selv, kan resultatet bli et mer optimistisk syn på seg selv og andre, samt gi håp for fremtiden (Møller, 2012). Dette er også noe Schibbye (1996) vektlegger når hun skriver om at anerkjennende holdninger vil virke intervensjonerende i terapi. Anerkjennelse kan derfor anses å være et virkemiddel på veien mot endring.

I en anerkjennelsesdiskurs vil tanken om anerkjennelse være effektivt for at mennesker skal realisere seg selv gjennom menneskerettigheter og relasjoner til demokrati (Kroken & Madsen, 2023). Tilnærminger slik som narrativ terapi og traumefokusert terapi er eksempler på hvordan anerkjennelsesorienterte metoder har funnet veien inn i barnevernet. Man kan si at anerkjennelsesdiskursen har bidratt til å skape en endring i praksisen i barnevernet, ved å fremme et mer menneskelig og respektfullt forhold mellom de profesjonelle og klientene. Anerkjennelsesteori har også satt fokus på å ivareta individers rettigheter og verdighet, som også er verdier vi finner igjen i en individualistisk og demokratisk diskurs.

3.3.1 EN FRIGJØRENDE ANERKJENNELSESDISKURS – EN UNDERDISKURS

Pharès (2021) har identifisert det som hun omtaler som en frigjørende anerkjennelsesdiskurs, og blir en underdiskurs til anerkjennelsesdiskursen som helhet. Karin Pharès gjorde en kritisk diskursanalyse i 2021, og så nærmere på hvordan idégrunnet i nordisk familiearbeid

beveger seg. Hun har tatt for seg programmet kjent som «De utrolige årene». Pharès trekker frem en avgrensning fra en større samarbeidsdiskurs, den *emancipatoriske anerkjennelsesdiskursen*, eller den frigjørende anerkjennelsesdiskursen (Pharès, 2021).

Inkorporert i denne diskursen finner vi på den ene siden frigjørende tanker, og på den andre siden anerkjennelse. Den frigjørende dimensjonen kommer til uttrykk i ideer om å la barnet vokse fritt, basert på egne evner og iboende styrker (Pharès, 2021). Dimensjonen om anerkjennelse knyttes til selverkjennelse og å støtte barnets måte å gjenkjenne verden på (Pharès, 2021).

I den frigjørende anerkjennelsesdiskursen anser man ikke barnet som objekt, men man vektlegger relasjoner og tillitsfulle forhold mellom barn og foreldre (Pharès, 2021). Denne interessen for barnets livsdrømmer, behov, verdier og handlingsfrihet fører til kommunikasjonsformer og relasjoner som hemmer rigide maktstrukturer og legger til rette for autonome subjekt-kategorier (Pharès, 2021). Imidlertid blir det sentralt å se kritisk på ideen om å la barnet vokse fritt basert på egne evner og iboende styrker, i situasjoner der ungdom trenger veiledning og støtte for å utvikle seg.

3.4 Atferdsanalytisk diskurs

Som nærmest en motpol til anerkjennelsesdiskursen, med dens tro på selvaksept og selvrealisering, finner vi atferdsanalytiske tilnærminger. Gjennom et kritisk perspektiv kan atferdsteorien virke begrensede der tilnærmingen reduserer menneskelig atferd til observerbare stimuli og respons (Tetzchner, 2005). I en atferdsanalytisk forståelse av atferd, fremmes en funksjonell tilnærming som historisk sett trekker fra behaviorismen (Viken, 2018). Her fremmes også en tydelig støtte til implementering av evidensbaserte modeller og metoder (Kroken & Madsen, 2023). Eksempler på hvordan atferdsanalytiske tilnærminger trer frem i barnevernsfeltet er fagmodeller som kognitiv atferdsterapi (KAT), Parent Management Training – Orgeon model (PMTO), Mulitsystemisk teori (MST) og MultifunC. Også OEM – som baserer seg på dialektisk atferdsterapi er et eksempel på dette. Utfordringen oppstår når forrang på prosedyrer blir fokus. Ifølge Angel (2010) sin forskningsartikkel er vitenskapelig kunnskap og evidensbaserte metoder viktig, men på ingen måte nok.

Utviklingspsykologien og atferdsteorien har blitt kritisert for å ikke se individet, eller barnet, i den konteksten det er en del av (Angel, 2010). Denne forståelsesrammen av barndom har

resultert i en nedtoning av å lete etter universelle og samfunnsmessige elementer bak barns utvikling.

Atferd kan forklares gjennom nedarvede egenskaper og faktorer i omgivelsene som innvirker på atferd (Viken, 2018). Eller som Tetzchner (2005) nærmere beskriver; forholdet mellom stimuli og respons. I en atferdsanalytisk diskurs baserer man seg på en grunnleggende antakelse om at all atferd kan relateres til utenforliggende stimuli (Viken, 2018).

Den atferdsanalytiske diskursen stammer fra grunnfilosofiske ideer om hva et menneske er og hvordan det kan forstås. Forskning som sier noe om sammenhenger mellom atferd og miljø er fremtredende i denne diskursen (Viken, 2018). Røttene fra filosofien og vitenskapsteorien stammer fra både pragmatisme, kontekstualisme og seleksjonisme (Viken, 2018).

Hennum peker på at utviklingspsykologien har tilnærmet fått forrang foran andre kunnskapsformer (2014). Faktisk er det slik at psykologien trekkes frem som en hegemonisk tilnærming i produksjon av vitenskap om barn (Kroken & Madsen, 2023). Det er imidlertid på sin plass å gi psykologien mye av æren for fremskrittene i utviklingen de siste århundrene. Vår kunnskap om barn og anerkjennelsen av barns fysiologiske og psykologiske grunnleggende behov, har utvilsomt endret seg til det bedre (Kroken & Madsen, 2023). På den andre siden har behaviorismen tenderert til å redusere kompleks atferd til enkle stimuli-responsforhold, og har vært gjenstand for kritikk i sosialvitenskapene (Thomassen, 2018). Tilnærmingen reduserer sosiale prosesser til individuell atferd.

3.4.1 OBJEKTIVERENDE DISKURS – EN UNDERDISKURS

I forlengelse av utforskningen av en atferdsanalytisk diskurs, ble jeg oppmerksom på det som Pharès (2021) omtaler som en objektivierende diskurs. Den bygger på antakelser om at mennesker er i stand til å modifisere og kontrollere verdens fenomener, og stammer fra en modernistisk forestilling (Pharès, 2021). Dette ble et interessant supplement til det jeg hittil har beskrevet som en atferdsanalytisk diskurs, og jeg har her valgt å kategorisere det som en underdiskurs.

I den objektivierende diskursen posisjoneres de voksne, for eksempel miljøterapeuter, som handlende subjekter som forholder seg til barna, som til gjengjeld blir posisjonert som objekter. Med andre ord; barna skal læres opp, reguleres og eventuelt behandles. Her fremkommer det at voksne med riktig kompetanse besitter evnen til å se gjennom eller bak barns atferd (Pharès, 2021). Videre vil den voksne kunne forstå barnets strategi og hva

atferden egentlig omhandler, som igjen fører til at de voksne handler deretter for å stimulere og modifisere barna i den retningen som er tenkt (Pharès, 2021). Dannelsestenkningen er et sentralt tema i denne diskursen, og her skal barnet som objekt dannes og formes. Videre skriver Pharès (2021) at diskursen består av et modernistisk kunnskapsideal, der den voksne tilfører kunnskap til barnet. Den objektiverende diskursen blir her en motpol til det som også Pharès (2021) identifiserte som en frigjørende anerkjennelsesdiskurs.

3.5 Oppsummering

Samlet sett har dette kapitlet utforsket ulike diskurser som har formet, og fortsetter å forme, barnevern og sosialarbeiderpraksis, med fokus på individualistisk, demokratisk, anerkjennelsesorientert og atferdsanalytisk tilnærming. Kapitlet har redegjort for hvordan diskursene kan påvirke praksis og teori på feltet.

Den individualistiske diskursen peker på individets autonomi og ansvar, men blir samtidig kritisert for å underkommunisere strukturelle faktorer. Den demokratiske diskursen har satt barnet i sentrum som en kompetent aktør, men som også kan skjule skjulte maktstrukturer. Anerkjennelsesdiskursen har vektlagt verdigheten og rettighetene til individet, men kan utfordres av objektiverende diskurser som posisjonerer barnet som et objekt for styring. Og til slutt har atferdsanalytisk diskurs bidratt til å fremme evidensbaserte metoder, men risikerer også å nedtone andre perspektiver på atferd.

Det er viktig å presisere at ingen av disse diskursene må anses som enerådende, men må ses i sammenheng med hverandre. Oversiktsbildet viser en kompleksitet på feltet, og det blir tydelig at barnevernsfeltet er i stadig endring og utvikling. Dialektikken, eller syntesen, mellom atferdsteori og anerkjennelse blir følgelig et sentralt tema, og gjenstand for møysommelig drøfting videre i oppgaven.

4.0 METODEKAPITTEL

Mitt forskningsarbeid tar i bruk en kvalitativ tilnærming for å dykke ned i kompleksiteten av Omsorg- og endringsmodellen (OEM). Gjennom en kritisk diskursanalyse søker oppgaven å identifisere konstruksjoner i teksten om OEM. Kvalitative metoder gir rom for å utforske

nyanser og subtile nyanser i språkbruken, som er essensielt for å forstå konstruksjonene av utvalgte nøkkelbegreper (Thomassen, 2018). Diskursanalysen står som hjørnestein i denne forskningen. Med røtter i Faircloughs kritiske diskursanalyse og dekonstruksjon, vil oppgaven undersøke hvordan språket i OEM konstruerer mening i begreper, og analysen kobles opp mot rådende diskurser på barnevernsfeltet.

Å bruke diskursanalyse som metode setter ikke nødvendigvis søkelys på at språk eller tekst er den fulle og hele sannheten (Johannessen et. al., 2021). Men man søker mer mot en forståelse av hvordan teksten eller språket forsøker å skape et bestemt inntrykk hos leseren (Johannessen et. al., 2021). Gjennom valgt metode vil diskurser i OEM bli synlige og videre være gjenstand for analyse. Som enhver forskning, har denne studien sine begrensninger.

Samfunnsvitenskapelige undersøkelser dreier seg i stor grad om å samle inn og tolke data, og det er sjeldent forskeren har blanke ark når han går inn i forskningsprosessen (Johannessen et. al., 2021). Derfor er det essensielt å være bevisst på egne forforståelser, og avslutningsvis i kapittelet vil jeg drøfte hvordan de kan være med på å innvirke på analysen av utvalgt tekstmateriale om OEM.

4.1 Kritisk diskursanalyse som metode

I teorikapittelet ble diskursanalyse som teoretisk perspektiv presentert, og her redegjøres det for hvordan diskursanalyse kan anbringes metodisk. Hovedmålet med diskursanalysen blir å analysere hva som ligger mellom linjene i en tekst (Skrede, 2020). Kritisk diskursanalyse som metode er kjent for å kombinere en lingvistisk tradisjon med en kritisk språkanalytisk tilnærming (Brottveit, 2018). Metoden baserer seg på at språk er en form for sosial praksis (Skrede, 2020). Begrepet diskursiv praksis viser til de rådende diskursene som man finner i eksempelvis et praksisfelt (Brottveit, 2018), og blir et sentralt begrep i denne oppgaven. Når man snakker om dominerende diskurser, så handler dette om det som betraktes som den allmenne eller gjengse oppfatningen om et tema (Brottveit, 2018).

Diskursanalyse er en særlig egnet metode til når man skal studere retorikk i tekster, det vil si hvordan meningsinnhold snakkes frem i tekster (Brottveit, 2018). Gjennom en slik metodikk kan retorikk og språk i teksten om OEM synliggjøres. Og som Neumann (2021) poengterer, målet med å gjøre en diskursanalyse er å studere hvordan det finnes bestemte handlingsbetingelser for det som sies og gjøres, hvordan bestemte utsagn setter i verk sosiale praksiser, og hvordan utsagnet bekrefter eller avkrefter praksisene. Å undersøke tekster

diskursivt vil synliggjøre hvilke føringer som ligger i teksten, og hva som er dens mest dominerende budskap (Brottveit, 2018). Dette blir et nyttig verktøy da diskursene i OEM sees i sammenheng med dominerende diskurser på feltet, og hvordan de reflekteres i hverandre.

Som Brottveit (2018) påpeker, det problematiserende forholdet til teksten blir et viktig kjennetegn ved diskursanalysen. I denne sammenhengen har jeg brukt faglig beskrivelse av OEM som er gitt til en faglig kontekst, også lest av meg som fagperson. Dette er sentrale rammer som må problematiseres i oppgaven.

Brottveit (2018) skriver at diskursanalyse som metode handler om å først avgrense hvilke samtaleteorier eller tekster man vil fokusere på, og trekke ut det essensielle. Dernest må man studere hva tekstene legger vekt på og hvordan de tematiserer subjektene og objektene (som for eksempel barnet og OEM som modell). Videre må man se på hva tekstene skriver, hva fremmes og hva kritiseres i teksten. Dette summeres opp i å studere innhold og mening, skjulte betydninger og språklig interaksjon som tidligere forklart (Brottveit, 2018). Videre vil kapittelet ta for seg en mer dyptgående redegjørelse for min fremgangsmåte i en kritisk diskursanalyse av OEM.

I gjennomgang av litteratur ble jeg oppmerksom på Faircloughs perspektiver på kritisk diskursanalyse, og ønsker å trekke frem hans tilnærming som essensiell for oppgaven. Fairclough har tilpasset sin tilnærming til kritisk diskursanalyse gjennom flere år (Skrede, 2020). Han lagde en modell for tekstanalyse, som favner målet om å se på hvordan språk og samfunn påvirker hverandre gjensidig (Hitching, Nilsen & Veum, 2021). Eller med andre ord; hvordan språk og materialitet møtes i diskurs gjennom tekst (Neumann, 2021). Modellen tar utgangspunkt i en slags tredeling, der tekster produseres og fortolkes, under visse betingelser som igjen avhenger av samfunnsformen de leses i. Altså, tekster må analyseres på bakgrunn av hvilke ideologiske aktører som har skrevet dem, hvem tekstene er ment for, og ikke minst hvilken rolle teksten spiller i samfunnet (Hitching, Nilsen & Veum, 2021).

4.1.1 NORMAN FAIRCLOUGHS MODELL

Faircloughs modell er en vel anvendt metode i kritiske diskursanalyser (Neumann, 2021), og gjennom dens tredeling blir det en oversiktlig modell å følge. Han ser på hvordan språk og materialitet møtes i diskurs (Neumann, 2021). Modellen deles inn i språk, sosial praksis og diskursiv praksis (Neumann, 2021). Sosial praksis er enkelt forklart måten vi organiserer og styrer samfunnet vårt på, inkludert regler og normer. Diskursiv praksis derimot, innebærer

måten språk og kommunikasjon skaper mening i samfunnet, og hvordan vi formidler og snakker gjennom ord og tekster (Skrede, 2020). Imidlertid ser Fairclough på språk som en sentral del av sosial praksis (Skrede, 2020).

Metodisk søker kritisk diskursanalyse å undersøke hvilke ideologiske interesser teksten kan tenkes å tjene (Skrede, 2020). Og Fairclough mener at diskurser er ideologiske ved at de bidrar til å opprettholde eller utfordre maktrelasjoner (Fairclough, 1992). Ved å anvende kritisk diskursanalyse, undersøkes det hvordan diskurser er konstruert og hvordan de kan tjene visse ideologiske interesser.

Fairclough har et større lingvistisk fokus enn mange andre diskursanalytikere, men søker samtidig å studere lingvistikk som en del av sosiale fenomener (Skrede, 2020). Tilnærmingen bidrar til å beskrive implikasjoner språkbruk kan tenkes å ha i praksis. Og som Skrede (2020) påpeker, så er målet med kritisk samfunnsforskning å forstå hvordan samfunn fungerer, og hvordan det produserer bestemte fenomener. Til dette etablerte Fairclough en modell, som blir anvendt i denne oppgavens analyse. Her blir Faircloughs nye modell med nye begreper anvendt (Fairclough 2003, i Skrede, 2020). Modellen presenteres videre i metodekapittelet.

4.2 Dekonstruksjon av tekst i diskursanalysen

I min kritiske diskursanalyse har elementer fra dekonstruksjon vært et sentralt verktøy for å opprettholde et lingvistisk fokus. Som tidligere nevnt går dekonstruksjon mer inn på mikronivå, altså nærlesing av tekst (Engebretsen & Heggen, 2012).

Som Derrida mener, så er et grunnleggende premiss at teksten alltid sier mer, mindre eller noe annet enn den hadde villet si (Engebretsen & Heggen, 2012). I dekonstruksjon rettes fokus mot blant annet begrepsbruk og denotasjoner, altså ord som iverksetter et spill av betydning (Engebretsen & Heggen, 2012). Videre utforsker man assosiasjoner, også kalt konnotasjoner, fordi man vet at bruk av bestemte ord får ulik betydning avhengig av kontekst. Ordvalg blir situasjonsbestemt (Engebretsen & Heggen, 2012). Eksempler på dette er bruk av ordet «slave», som utdypes nærmere i denne oppgavens funn i kapittel fem. Om vi følger Derridas tolkninger, så er ord aldri uskyldige. Ordene vil alltid være ladet med et kulturelt eller konnotativt meningsinnhold (Engebretsen & Heggen, 2012).

Menneskers holdninger og ideologier kommer til syne for oss i språket, og ofte ubevisst fordi ord og språk er innlærte i oss (Engebretsen & Heggen, 2012). Vi kan trekke betydninger vi

ikke alltid er bevisst på. Formålet med dekonstruksjon av tekst handler om å ta språket på alvor ved å undersøke hva det faktisk uttrykker (Engebretsen & Heggen, 2012). Det tas med andre ord høyde for at teksten kan inneholde forskjellige og motstridende budskap (Brottveit, 2018). Det gjelder å studere det som fremtrer som mer åpenbart i teksten, så vel som tekstens underliggende budskap (Brottveit, 2018). Her presiseres at den kritiske eller mistenksomme tilnærmingen ikke er rettet mot skrivende individers vilje eller skjulte motiver, men det som omtales som et språklig ideologimaskineri (Engebretsen & Heggen, 2012).

Et viktig element i kritisk diskursanalyse og dekonstruksjon av tekst, er å se på tekstens retoriske innhold. Retorikk anses som læren om talekunst (Brottveit, 2018). Og i en retorisk tekstanalyse vil man da rette fokus mot tekstens talekunst, altså hva som snakkes frem i teksten og hvordan budskapet kan tolkes. Og gjennom det vil samtalemønstrene i tekster kunne fortelle oss hvordan de styrer menneskelig handling (Brottveit, 2018).

4.3 Utvalg av tekst

Ofte vil dataene som benyttes i kvalitative undersøkelser, herunder også diskursanalyse, komme fra ulike kilder, der mange eksisterer fra før (Johannessen et. al., 2021). Dataene, eller tekstene, eksisterer ikke som følge av forskerens egne initiativ. Tekstene kan betegnes som naturlig fremkommende data, og består ofte av offentlige publikasjoner eller dokumenter opprettet av organisasjoner (Johannessen et. al., 2021).

Den faglige beskrivelsen er et omfattende dokument som fungerer som en sentral ressurs for institusjoner som tar i bruk modellen på sine institusjoner. Dokumentet er valgt som kilde fordi det er det mest omfattende og detaljerte materialet om OEM, samt at det inneholder grundig fagteori og praksisrettede retningslinjer. Faglig beskrivelse er ikke bare en presentasjon av modellens teoretiske rammeverk, men også en praktisk veiledning for implementering og anvendelse av fagmodellen. Dokumentet er derfor av stor betydning for forståelsen av hvordan teksten i OEM konstruerer mening til begreper og prosesser.

Faglig beskrivelse av OEM (2020) er imidlertid en omfattende beskrivelse på nesten et par hundre sider, med kvalitetshåndbok og flere brosjyrer vedlagt utover dette. Det ble derfor nødvendig å gjøre et utvalg ut fra kontekstuelle vurderinger ut fra hvilke deler som er mest relevante eller representative for å svare på problemstillingen og forskningsspørsmålene. Etter første gjennomlesing av teksten ble jeg oppmerksom på omfattende beskrivelser av

ungdommene modellen passer for, hvordan endring i deres liv skal oppnås og hva som modellen legger i et liv verdt å leve. Dette sto frem som betydelige elementer i presentasjonen av modellen, og derav valgte jeg ut mine begreper om «ungdom», «endring» og «et liv verdt å leve» som konstruksjoner jeg ønsket å forske på. Begrepene fremheves som overordnede tematikker i teksten, og jeg plukket derfor ut tekstmateriale som kunne gi meg mer utpreget informasjon om disse konstruksjonene. Det som fanget min interesse ved modellen, har jeg gjort synlig i utformingen av problemstilling med tilhørende forskningsspørsmål.

Den faglige beskrivelsen av OEM er utgitt av Bufetat og datert til 2020. Det er verdt å merke seg at teksten ikke oppgir spesifikke forfattere eller redaktører, og fremstår derfor som et kollektivt arbeid fra Bufetat. Dette kan tolkes som en strategi for å understreke Bufetats institusjonelle representasjon av modellen, fremfor individuelle bidragsyttere.

Refleksjon over utvalget

Selv om den faglige beskrivelsen er den primære kilden til informasjon om Omsorg- og endringsmodellen, er det viktig å anerkjenne begrensningene ved denne kilden. Siden den ikke er offentlig tilgjengelig på internett og kun er distribuert til fagpersonell innenfor barnevernsinstitusjoner, kan dette føre til utfordringer med tilgjengeligheten for forskere og allmennheten. Den begrensede tilgangen til interne dokumenter fra Bufetat legges også til i disse utfordringene. Som følge av begrensningene i tilgjengelighet, må dokumentet etterspørres av fagmiljø eller meg som forsker om materialet skal gjennomgås. Som forsker søker jeg imidlertid å sikre nøyaktighet og grundighet i min studie, og ved å anerkjenne disse begrensningene bidrar det til oppriktighet og kvalitet i studien.

4.4 Fremgangsmåte for analyse

Diskursanalyse er en krevende metode som ofte veksler mellom flere ulike tilnærminger og perspektiver (Neumann, 2021). Selv om jeg overordnet har gjennomført en kritisk diskursanalyse, har jeg brukt elementer fra dekonstruksjon som et supplement som underbygger oppgavens lingvistiske fokus (Engebretsen & Heggen, 2012). Dette kapittelet forsøker å synliggjøre hvorfor diskursanalysen er en særlig egnet metode når man studerer retorikk og tekst, og elementer fra kritisk diskursanalyse og dekonstruksjon kan således komplementere hverandre.

4.4.1 DISKURSANALYSE MED TILNÆRMINGER FRA DEKONSTRUKSJON

Her redegjøres det for fremgangsmåten i denne kritiske diskursanalysen av faglig beskrivelse OEM, og som deretter knyttes opp til rådende diskurser på barnevernsfeltet. Her anvendes Norman Faircloughs modell som en forklaringsmodell for analysen, i oppdatert versjon (Fairclough, 2003). Trinn en i modellen vil i hovedsak bli besvart i analysen, og trinn to og tre løftes frem i drøftingen.

Trinn én

Fairclough ser i første trinn i modellen sin på teksten, om det spesifikke innhold som formidles (Fairclough, 2003). Dette omtales som «sosiale begivenheter», fordi han anser tekster til å være en del av sosiale begivenheter. Likevel er fokuset på det tekstuelle nivået i analysen og lingvistikken (Fairclough, 2003). I denne oppgaven er første trinn i Faircloughs modell nærlesing av utvalgte tekstelementer i faglig beskrivelse om OEM. Skredes (2020) verktøykasse for begreper i en diskursanalyse er også anvendt som virkemiddel for en god dybde i analysen.

Først ble det gjennomført en lesing av faglig beskrivelse i sin helhet. Her ble jeg oppmerksom på inngående beskrivelser av ungdom som modellen passer for, at fokuset er å endre ungdommenes atferd og at modellen søker å skape et liv verdt å leve. Disse ble gjennomgående konstruksjoner i modellen, og dannet grunnlaget for mine utvalgte begreper som «ungdom», «endring» og «et liv verdt å leve». I teksten sto dette også frem som naturlige inndelinger i faglig beskrivelse sin kapittelinndeling. Fokuset på nærlesing og dekonstruksjon ble på kapittel en, tre, fire og fem i den faglige beskrivelsen. Etter den første nærlesingen ble balansen mellom modellens vektlegging på endring og aksept interessant, og valgte derfor også å inkludere tekstelementer som sa noe om det temaet. Derfor ble kapittel ni i faglig beskrivelse også inkludert i analysen.

Begreper som nominalisering og passivering er analyseelementer jeg har sett etter i teksten. Nominalisering handler om en type grammatiske metaforer som fremmer prosesser i samfunnet som ting eller enheter, fremfor prosesser (Skrede, 2020). Gjennom passivering kan man skjule budskap og aktører, og subjekter kan omtales passivt. I kritisk diskursanalyse anses bruk av passivering og nominalisering som at det er ideologier involvert (Skrede, 2020). Bruken av modaliteter er også undersøkt, som handler om hvilken måte tekst fremlegger et budskap på. Her har det vært nyttig å søke etter påstander i teksten, altså tekstens måte å uttrykke fakta og holdninger på (Skrede, 2020). Dette kan komme til syne

gjennom det som omtales som modalitetsmarkører, som man kan identifisere ved bruk av «må»-ord, eller andre modale verb (Skrede, 2020). Videre oppdaget jeg underveis at antakelser ble relevante i min nærlesing.

Andre metodiske verktøy som er anvendt er leting etter sjanger, dikotomier og begreper. Det omhandler å identifisere punkter i teksten der virkeligheten kodes i språk på en bestemt måte (Hitching, Nilsen & Veum, 2021). Å lete etter retoriske virkemidler i teksten, altså hvordan teksten overbeviser på en effektiv måte, ble også sentralt. Retoriske virkemidler forteller også noe om hvordan teksten fremgår som en virkningsfull og hensiktsmessig kommunikasjon (Hitching, Nilsen & Veum, 2021).

Verktøy og tilnærminger fra dekonstruksjon ble nyttige virkemiddel i analysen. Her er tekstens produktivitet utforsket, eller det som også kan ses på som dens meningsskaping (Brottveit, 2012). Det har vært helt sentralt for å identifisere konstruksjoner i modellens faglige beskrivelse. Videre har jeg undersøkt det som Engebretsen og Heggen (2012) beskriver som språklige maktteknologier. Med det så innebæres metaforer (språklige bilder for å forklare et fenomen) og språkhandlinger, herunder påstander, løfter, kvalifiseringer og ekspressiver (følelsesuttrykk).

Også nodalpunkter og elementer i teksten ble undersøkt. Dette er begreper som er inspirert fra Derridas dekonstruksjon, men som har sin opprinnelse fra Laclau og Mouffe der de forklarer prosesser i større diskursive felt (Engebretsen & Heggen, 2012). Nodalpunkt er kategorier i diskursen som fremtrer som særs sentral, men som samtidig kan være vanskelig å definere (Engebretsen & Heggen, 2012). Eksempelvis «velferd», «endring» eller «kvalitet». Elementer er tegn innenfor en diskurs som ikke nødvendigvis har definisjonsmakt over nodalpunktet, men som kunne hatt det (Engebretsen & Heggen, 2012). Helt konkret bidrar dekonstruksjon til å se hvordan utvalgt tekst konstruerer mening.

I denne oppgaven har ikke hovedfokuset vært på intensjonene bak teksten eller hovedideen som sådan, snarere tekstens tvetydigheter og uoverensstemmelser.

Trinn to

Det neste trinnet i modellen er kalt «sosial praksis». Her pekes det på ulike genre, stiler og diskurser man finner i teksten (Fairclough, 2003). Det kan ses på som en måte å selektere bestemte strukturelle muligheter på (Skrede, 2020). I Faircloughs gamle modell het dette

tidligere diskursiv praksis. Diskursiv praksis handler om prosessen rundt tekstproduksjon, og hvordan diskurser oppstår, reproduseres og tilpasser seg i samfunnet (Skrede, 2020).

I denne oppgaven er sosial praksis aktivt utforsket ved å analysere diskursene i OEM, og undersøkt hvordan språket i Omsorg- og endringsmodellen reflekterer og knyttes til bredere diskurser innen barnevernsfeltet. Dominerende diskurser på barnevernsfeltet er samlet i kapittel tre, og disse anvendes i både analysen og i drøftingen.

Et eksempel er hvordan modellen omfatter begreper som "trygghet," "varm omsorg," og "positiv endring," og hvordan disse begrepene er vevd inn i større diskurser.

Trinn tre

Det siste nivået i Faircloughs modell er «sosial struktur» (Fairclough, 2003). Her beskrives samfunnsmessige makroforhold, som kan komme til syne gjennom maktforhold, økonomiske strukturer og byråkrati (Fairclough, 2003). Her inkluderes et dialektisk forhold mellom diskurs og en bredere sosiokulturell praksis (Fairclough, 2003).

Gjennom en grundig analyse av teksten om Omsorg- og endringsmodellen har jeg utforsket hvordan det språklige landskapet i modellen reflekterer og samhandler med disse rådende diskursene. Drøftingen av sosiale strukturer går dypere inn i hvordan disse diskursene kan forme miljøterapeuters forståelse og tilnærming til arbeidet med ungdom. I dette perspektivet omhandler det også om hvordan språket i modellen kan påvirke holdninger, handlinger og beslutninger (Skrede, 2020), hos eksempelvis miljøterapeuter i barnevernsinstitusjoner.

I denne oppgaven vil hovedvekten i analysen av sosiale strukturer komme i drøftingskapittelet, hvor en utforskning av hvordan disse faktorene kan innvirke på miljøterapeutenes praksis.

4.5 Validitet og reliabilitet

Som Johannessen et. al. (2021) skriver, så omhandler reliabilitet om dataene som brukes, hvordan de samles inn og hvordan de bearbeides. I en kvalitativ undersøkelse som denne, så sikres oppgavens reliabilitet gjennom blant annet en åpen og detaljert fremstilling av fremgangsmåte (Johannessen et. al., 2021). Når det gjelder validitet og reliabilitet i min kritiske diskursanalyse, er det viktig å anerkjenne at disse begrepene representerer en noe annen betydning enn i kvantitative studier (Johannessen et. al., 2021).

Validitet knyttes opp mot resultater av forskningen og hvordan disse tolkes (Thagaard, 2021). I denne oppgaven styrkes validiteten ved å ha en teoretisk gjennomsiktighet, og beskrivelse av hvordan analysen gir grunnlag for tolkningene jeg har kommet frem til. Oppgaven viser til sammenheng mellom empiri og teori, ved at det er overensstemmelser fra diskursene som er identifisert i OEM med rådende diskurser på barnevernsfeltet. Samtidig blir det viktig å se kritisk på egne metodevalg (Thagaard, 2021). I analysen av diskurser i OEM og på barnevernsfeltet, kan mitt metodevalg påvirkes av begge disse aspektene. Det betyr at det er nødvendig å være oppmerksom på hvordan mine valg av tilnærming og metode kan være påvirket av både teksten man studerer og de generelle diskursene på barnevernsfeltet. Å være kritisk til metodevalgene bidrar til en mer nøyaktig og troverdig analyse (Thagaard, 2021).

For å ivareta validiteten i oppgaven, har det å følge en metodisk fremgangsmåte som Faircloughs modell, bidratt til å sikre en systematisk og etterprøvbar tilnærming til min analyse. Videre er aktive refleksjoner over egen rolle viktig. Ved å være bevisst mine perspektiver og erfaringer gjennom eget fagfelt, har jeg forsøkt å minimere muligheten for at egne holdninger eller tolkninger skulle påvirke resultatene på en uønsket måte.

Når det gjelder reliabilitet, har oppgaven inkludert en grundig beskrivelse av metodikk og analyseprosess. Dette for å sikre at oppgaven kan gjenskapes og vurderes av andre forskere (Thagaard, 2021). Det innebærer også å være åpen om utvikling av data gjennom forskningsprosessen. Som også kapittelet om refleksivitet vil utdype, så argumenteres det også for reliabilitet ved å reflektere over hvordan min posisjon har betydning for utvikling av dataene (Thagaard, 2021).

4.5.1 FORDELER OG BEGRENSNINGER MED METODEN

Som ved alle kvalitative metoder vil analyse av forskning inneha både fordeler og ulemper (Johannessen et. al., 2021). Diskursanalyse er en krevende metode som krever god kjennskap til fagfeltet og aktuell litteratur. Det krever at jeg som forsker har satt meg godt inn i feltet. Samtidig er diskursanalyse en effektiv metode da den ikke krever datainnsamling med alt det innebærer, kun datautvalg (Johannessen et. al., 2021). Dataene i min utvalgt tekst er allerede samlet inn, det gjenstår å evaluere og analysere innhold (Johannessen et. al., 2021).

Når det kommer til refleksivitet i forskerrollen, så vil det uavhengig av metode medføre en viss fortolkningsramme og forforståelse (Johannessen et. al., 2021). Men gjennom diskursanalyse kan man argumentere for at refleksiviteten er bedre ivaretatt da dokumentene som brukes er upåvirket av forskningsprosessen. Dette vil se annerledes ut ved gjennomføring

av eksempelvis kvalitative intervjuer, der partene kan innvirke på dataenes utfall i større grad (Johannessen et. al., 2021). Det er også et dokument som ikke er lett tilgjengelig for allmennheten, da det er Bufetat (2020) dokument til institusjonene. Derfor må teksten innhentes fra Bufetat eller forskeren om litteraturen skal gjennomgås. Denne oppgavens analysemetoder krever en viss grad av forståelse for både diskursanalyse og dekonstruksjon, både for forskeren og leseren. Dette kan også medføre begrensninger.

Oppgavens fordeler taler for at metoden gir mulighet til å utforske teksten om OEM i dybden, og tillater dermed en mer grundig analyse av språk og konstruksjoner i modellen.

Analysemetoden legger til rette for avdekking av maktstrukturer og implisitte budskap i teksten, som bidrar til å identifisere skjulte maktdynamikker og potensielle innvirkninger teksten har (Johannessen et. al. 2021). Gjennom bruk av diskursanalyse og dekonstruksjon kan oppgaven gi en innsikt i hvordan språk og tekst skaper konstruksjoner i Omsorg- og endringsmodellen, noe som leder til en mer nyansert forståelse av modellens implikasjoner i praksis.

4.5.2 REFLEKSIVITET

Refleksivitet er en essensiell del av denne studien. Å være oppmerksom på og adressere min egen forforståelse er avgjørende for å sikre integritet og objektivitet i forskningsprosessen (Thagaard, 2021). For meg personlig ble det også interessant å forske mer på OEM da min arbeidsplass gikk inn i en prosess med å implementere modellen i 2023. Refleksivitet blir derfor spesielt viktig gitt min rolle som fagansvarlig for Omsorgs- og endringsmodellen (OEM) på min arbeidsplass. Mitt faglige perspektiv innvirker på analysen og tolkningen av dataene (Thagaard, 2021), da også jeg er sosialisert inn i bestemte verdier og ideologier. Da jeg først ble kjent med innholdet i modellen, leste jeg faglig beskrivelse med andre briller enn som forsker, og heller som fagperson. Mine erfaringer og forforståelser om OEM kan derfor påvirke tolkningen av dataene og analysen. For å håndtere denne potensielle påvirkningen, har jeg tatt i bruk flere refleksive strategier.

Jeg har vært åpen om min posisjon som fagansvarlig og har tydelig definert min rolle i forskningen. Under hele forskningsprosessen har jeg løpende holdt refleksjonsnotater om hva jeg særlig bemerker meg om mine oppdagelser underveis. For å utfordre mine egne perspektiver og forståelser, har jeg delt mine funn og tolkninger med kollegaer og bekjente som ikke er direkte involvert i OEM-arbeidet. Dette har gitt alternative perspektiver til

oppgaven. Gode innspill og tilbakemeldinger fra min veileder har også vært vesentlig for denne prosessen.

Som Thomassen (2018) skriver, vår forståelseshorisont kan ikke settes i parentes. Det kan derfor tenkes at mine erfaringer og forforståelser om OEM kan ha farget analysen, dersom man tar på alvor at diskurs former vår forståelse av virkelighet. Gjennom nye oppdagelser og erfaringer underveis i forskningsprosessen, åpnes det også for nye fenomener i horisonten (Thomassen, 2018). Oppgaven veksler mellom bruk av empiri og teori, og gjennom å være bevisst på egen påvirkning og ved å implementere reflekssive praksiser søker jeg å opprettholde troverdighet og transparens i forskningsprosessen. Dette krever et bevisst forhold til hva jeg tar med meg av mine holdninger og forforståelser inn i denne forskningen, hva oppdager jeg som fagansvarlig og hva oppdager jeg som forsker.

5.0 ANALYSE

Denne diskursanalysen har som mål å identifisere konstruksjoner, samt å belyse hvordan konstruksjonene forankres i tilhørende diskurser. Jeg har brukt faglig beskrivelse av Omsorg- og endringsmodellen (Bufetat, 2020) som empirisk grunnlag for analysen. Det er en omfattende beskrivelse av modellen som sier noe om alle verktøy og prinsipper i OEM. Avgrensning ble derfor nødvendig, og jeg har derfor valgt å fokusere på utvalgte kapitler som sa noe om overordnede begreper som «ungdom», «endring» og «et liv verdt å leve». Disse begrepene sto frem som de mest fremtredende elementene i modellen, og utvalgte tekstelementer er kapitler fra faglig beskrivelse som sier noe om disse begrepene.

Utover i forskningen ble alternative stemmer synlig, og jeg utvidet ved å inkludere flere tekstelementer. De vil bli presentert i slutten av kapitlet, og avslutningsvis foretas det en oppsummering av funn.

5.1 OEM – en balansering av aksept og endring?

Idet jeg leste faglig beskrivelse, ble jeg interessert i hvordan modellen fremlegger balansen mellom *aksept* og *endring*. Aksept og endring sto frem som gjentakende begreper gjennom

hele teksten, og fremstår som bærebjelker i Omsorg- og endringsmodellen. Disse sentrale begrepene tilhører to ulike diskurser og dette førte til at jeg ønsket å undersøke hvordan modellen konstruerte begrepene til tross for motsetninger. De ungdommene OEM retter seg mot har ofte store utfordringer, og endring kan være en viktig del av hjelpen de trenger og kanskje selv ønsker hjelp til. Endring kan for mange handle om å få et bedre liv. I dette kapitlet skal jeg se nærmere på hvordan teksten fremlegger konstruksjonen om endring.

Første kapittel i den faglige beskrivelsen av OEM (Bufetat, 2020) introduserer definisjonen på Omsorg- og endringsmodellen. Definisjonen lyder som følger:

«Selve navnet, omsorg- og endringsmodellen, beskriver kjernen i hva arbeidet etter metoden innebærer: Å gi trygghet, varm omsorg og tilbakemeldinger om at ungdommene er gode nok i seg selv, parallelt med å bidra til at de utvikler ferdigheter som kan skape positive endringer i deres liv». (Bufetat, 2020, s.8)

Trygghet og omsorg er kjente begreper som brukes i oppdragelse og beskyttelse av ungdom. Men hva betyr «varm omsorg»? Dikotomien her blir kald omsorg, og å være kald i omsorgsøyemed er ikke ansett som gode verdier i moderne barneoppdragelse. Kroken & Madsen (2023) skriver om en økning av myke begrep, som kan sees i sammenheng med økte rettigheter og hensyn for individet, og en mer human samfunnsutvikling. Samtidig kan myke begreper ha en tilslørende effekt for skjult makt (Engebretsen & Heggen, 2012). Trygghet og varm omsorg indikerer et ønske om å skape en stabil og trygg ramme rundt ungdommens livssituasjon, men samtidig antydes behovet for endringer som fremmer dynamikk og utvikling.

Definisjonen på hva Omsorg- og endringsmodellen innebærer, inneholder også noen motsetningsfulle preferanser. Dette kommer til syne gjennom troen på selvstendighet mot veiledning. Ideen om å «gi tilbakemeldinger om at ungdommene er gode nok i seg selv» understreker betydningen av å bygge opp ungdommenes selvtillit, som kan assosieres med en individualistisk diskurs, men også i lys av en anerkjennelsesdiskurs. Samtidig nevnes behov for «tilbakemeldinger», som kan ses i lys av diskurser som vektlegger behov for støtte og veiledning som man kan finne i en objektiviserende diskurs.

I teksten beskrives ungdommene som gode nok i seg selv, samtidig som at det pekes på utvikling av nye ferdigheter som trengs for å skape positive endringer. Aksepten og endringen som fremmes her er også en dikotomi, og som løftes i ulike diskurser. Å være god nok i seg

selv viser til stor grad av anerkjennelse og validering av individet. Dette kan konkret ses i lys av anerkjennelsesdiskursen, med mål om å støtte barnets livsmål og handlingsfrihet. Fokuset på endring kan knyttes mer til atferdsteorien og i en objektiviserende diskurs. Historisk sett har disse vært vanskelig å forene, og hvordan teksten om OEM balanserer aksept og endring løftes frem som et sentralt funn i oppgaven. Sett i et kritisk lys så kan det tolkes som at ungdommene oppfordres til å endre seg, ergo, de er ikke gode nok i seg selv. Dermed kan definisjonen representere en tvetydig målsetting i modellen.

OEM beskrives videre som en prinsippstyrt, delvis manualbasert modell (Bufetat, 2020, s.10). Modellen baserer seg på noen antakelser, som ifølge teksten ikke kan bevises, men som man er enige om å akseptere uansett.

«Antakelser i OEM

- Ungdom gjør så godt de kan
- Ungdom ønsker å bli bedre
- Ungdom trenger å gjøre ting bedre, forbedre seg og prøve hardere og være motivert for å endre seg
- Ungdom er kanskje ikke skyld i alle problemene sine selv, men de må likevel løse problemene sine
- Livet til ungdommer som skader seg og til familiene deres er smertefullt slik det er nå
- All atferd (hendelser, tanker og følelser) har en årsak, selv om vi ikke vet hva disse årsakene er
- Ungdom og familier må lære seg (og øve på) nye måter å gjøre ting på i ulike situasjoner (hjemme, skole, arbeid, venner)
- Det finnes ingen absolutt sannhet
- Ungdom og familier kan ikke «stryke» i OEM» (Bufetat, 2020, s.10).

De gjengitte antakelsene referer i stor grad til ungdom. Ungdom konstrueres her som et handlende subjekt, som er i stand til å gjøre endringer i eget liv. Teksten er også full av objektive modaliteter og arketypiske modalitetsmarkører som kommer til syne gjennom «må»-ord (Skrede, 2020). Antakelsene som er representert her synliggjør hvordan Omsorg- og endringsmodellen konstruerer ungdom som subjekter.

Den første antakelsen peker på at ungdom gjør så godt de kan. I neste mening fremkommer det av teksten at ungdom likevel ikke gjør det godt nok, siden punkt nummer tre påpeker tydelig at de trenger å gjøre ting bedre. Dette viser igjen til indre motsetninger som ble synliggjort også i teksten innledningsvis. Ved å konstruere en målsetting om endring på denne måten, tolker jeg det som at modellen også tar utgangspunkt i at det ungdom har gjort frem til nå ikke er tilstrekkelig. Ungdommene må derfor gjøre ting annerledes. Det er også i det tredje punktet vi tydeligst finner fokus på endring, som potensielt kan ses i lys av den rådende troen på atferdsanalytiske tilnærminger. Videre kan det knyttes til den objektiverende diskursen, og jeg tolker det som at ungdom her blir objektene som utsettes for en tanke om endring fra de voksne, de handlende subjektene.

Ungdom trenger å gjøre *ting* bedre, som det fremgår i punkt tre. Hva som i teksten defineres som *ting* blir utydelig. Her brukes det en passiv lingvistikk som appellerer til leserens bruk av egne antakelser. Det kan virke som at kasualitetsforholdet mellom den faglige beskrivelsen og leseren legger opp til at det er implisitt hva *ting* betyr i denne konteksten.

Disse nevnte antakelser representerer også noen påstander som ikke er identifisert begrunnet i teksten. I punkt tre vises det til at ungdom *trenger* å gjøre ting bedre. Her antar teksten noe om hva andre trenger, uten å spesifisere *hvorfor* eller hva som skjer om man *ikke* gjør ting bedre. I en kritisk tolkning kan teksten hentyde at det går ungdom dårlig om de ikke gjør ting bedre. Av teksten fremgår det ikke hvem som trenger at ungdom gjør det bedre.

Lignende påstander finner vi igjen i punkt 5, der livene til ungdom og familiene deres til de som skader seg konstrueres som smertefulle slik de er nå. Modellen fremsetter en antakelse om at livene til alle de som skader seg *og* familiene deres er smertefulle. Dette tolker jeg som en antakelse vi kan hente fra psykologien, som har gitt oss kunnskaper om hvilke lidelser mennesker som skader seg ofte har. Samtidig kan man undre seg over hvor stor utstrekning en slik smerte kan inneha, og om det også favner familiene.

Det kan gjennom disse antakelsene tyde på at troen på atferdsendringer og individtenkningen er dominerende. En slik tenkning finner vi igjen i en individualistisk diskurs, der det er troen på det autonome individet – å være herre over eget liv, som rår.

Påstanden om at det ikke finnes noen absolutt sannhet i punkt 6 reflekterer en postmodernistisk tilnærming, som utfordrer ideen om universelle sannheter og understreker mangfoldet av perspektiver.

Modellens målsetting utdypes videre i den faglige beskrivelsen som:

«Det vi ønsker å gi ungdommene i løpet av oppholdet på ungdomssenteret, er ferdigheter til å bygge og vedlikeholde nettverk og sosiale relasjoner, regulere sine tanker og følelser, styrke deres selvfølelse, slik at de kan ta gode valg for seg selv. OEM er utviklet for å skape et liv verdt å leve. I dette ligger det at det ikke er tilfredsstillende å slutte med handlinger som er skadelige og problematiske. De enkelte må også oppleve mestring, se mening og erfare at nye ferdigheter er mer effektive for å løse utfordringer» (Bufetat, 2020, s. 16)

Overordnet ser vi at endringsfokuset er det som tar plass. Her anerkjennes individet i liten grad som det er, men det tilføres heller et stort apparat for endring som skal til. Her introduseres også «et liv verdt å leve» som oppgaven tar dypere for seg senere. Nettverk og sosiale relasjoner, emosjonsregulering, styrking av selvfølelsen, mestring, mening og nye ferdigheter er blant det som trekkes frem for å skape et liv verdt å leve. Dette er verdier vi i stor grad ønsker å identifisere oss med, både gjennom en utviklingspsykologisk tenkning, men også i et sosialdemokratisk samfunn. Samtidig tolker jeg det som at teksten formidler en ambisiøs målsetting for ungdom.

Videre kan man også undre seg over om modellen ilegger for mye ansvar om endring på ungdommen. Som det fremgår av tekstens antakelser; «Ungdom er kanskje ikke skyld i alle problemene sine selv, men de må likevel løse problemene sine selv» (Bufetat, 2020, s. 10). Å gi ungdommer, med kanskje ikke de beste forutsetningene for det, ansvaret for å endre seg kan være både urettferdig og urealistisk. Disse utsagnene som «må endre seg», og samtidig «fullstendig tro på ungdommen» (Bufetat, 2020) kan potensielt skape en opplevelse av at ungdommene selv har et altfor stort ansvar for sin egen endring. Risikoen kan være at de føler seg presset til å være motiverte og engasjerte hele tiden. Dette er noe Hennem (2014) skriver om, der hun drøfter myndiggjøring av barn kan virke belastende med et normativt sosialt ansvar i forhold til voksne.

Om man tar en nærmere titt på konstruksjonen av endring i et mer kritisk blikk, så kommer man ikke unna at ambisjonen om endring også kan medføre uheldige konsekvenser for ungdommene. Målsettingen om endring kan medføre eksempelvis økt stress eller følelse av utilstrekkelighet hos ungdom. Ansvarstyngden ligger hos individet, individet tenkes skal ta gode valg for seg selv. Om barn anses som produsenter av kunnskap av seg selv og egen

situasjon, så er en mulig fallgrube at de blir også en slags bærer av den moralske byrden (Hennum, 2014).

5.2 Å være god nok som man er

Hittil har språket i Omsorg- og endringsmodellen i stor grad dratt paralleller til troen på atferdsanalytiske tilnærminger. Endringsfokuset har preget tekstene i stor grad. Jeg vil nå løfte frem det som fremkommer i modellen som motsatsen, eller dialektikken, som er aksept. Dette vil gi en større forståelse og dybde i hvordan modellen også konstruerer endring.

I faglig beskrivelse finner vi også et kapittel om aksept, som er med på å utfordre det som hittil har handlet mest om endring og læring av nye ferdigheter. Her blir interdiskursiviteten synlig gjennom modellens dialektikk. Innledningsvis i kapittelet om aksept står det:

«For å finne styrke og motivasjon for å lykkes og til å stå i det over tid, trenger ungdommene å få bekreftelse som innebærer at de blir lyttet til, forstått og trodd på som et individ med ressurser.» (Bufetat, 2020, s. 53)

Her brukes nøkkelord som «styrke», «motivasjon», «å lykkes» og «ressurser». Dette er ord vi forbinder med positive assosiasjoner som underbygger tanken om aksept. Disse ordene kan signalisere en positiv og støttende tilnærming til å hjelpe ungdommene med å oppnå endring, som hittil har vært mest fremtredende i teksten. Her innlemmes aksept og troen på individet. En slik anerkjennelsesdiskurs som konstrueres her kan være virkningsfullt for at leseren lettere aksepterer modellens formaninger om endring i større grad. Altså at termen aksept fungerer som et effektivt virkemiddel som gjør at leseren lettere omfavner modellen. Anerkjennelse og aksept kan også bidra til å skape nyanser i modellen og gjøre den mer appellerende til leseren.

I dette sitatet løftes troen på det kompetente barnet, som også gir gjenklang fra individualismen, med sine verdier om det frie og autonome barnet. Dette kan også kobles opp mot den demokratiske diskursen, da vi har gitt barnet mer rettigheter de siste årene (Kroken & Madsen, 2023). Til tross for at vi nå er inne i kapittelet om aksept, så slippes imidlertid ikke tankegangen om endring likevel. I teksten står det:

«Å akseptere innebærer å se og erkjenne virkeligheten som den er, uten forvrengninger eller meninger om hvordan den bør eller må være. Kun med det utgangspunktet kan man endre det som bør og kan endres.» (Bufetat, 2020, s. 53).

Ved å innlede med aksept uten forvrengninger, oppstår det en intertekstuell kobling med den avsluttende setningen om at man også bør endre på noe. En motsetning her kan være mellom å akseptere virkeligheten som den er og samtidig ønske å endre det som bør endres. Ut fra en kritisk tenkning så kan dette høres ut som å skulle endre individet til å passe inn i samfunnet, ved formuleringen av å endre det som «kan og bør endres». Dette viser stor grad av ikke-aksept som strider mot modellens bærende element av aksept. Aksept handler i stor grad om validering, som igjen kan knyttes opp mot gyldiggjøring av andres følelser (Dybdahl, 2021). Valideringen trekkes frem som en av hovedkomponentene i aksepteringsstrategiene i OEM. Det kan også tolkes som at det er akseptert å endre ungdommers følelsesuttrykk som vi er kjent med fra atferdsteorien, og derfor tillater modellen å mikse begreper som aksept og endring på denne måten.

Et eksempel på betoning i teksten som går på å erkjenne virkeligheten som den er, kan være når man tar innover seg og aksepterer at det finnes ulike perspektiver og erfaringer som påvirker hvordan vi oppfatter verden. Setningen «Kun med det utgangspunktet kan man endre det som bør og kan endres» inneholder modaliteter i form av ordet «kan» og «bør». Dette indikerer mulighet og valg, og viser at endring er avhengig av individets handlinger og beslutninger. Her igjen blir det kompetente barnet løftet frem.

I teksten om OEM løftes det frem flere aksepteringsstrategier, og «heiagjeng» er en av dem (Bufetat, 2020). I faglig beskrivelse fremkommer det:

«Terapeuten kommuniserer en fullstendig tro på ungdommen, som den han er, at han har ressurser og gode muligheter til å nå sine mål». (Bufetat, 2020, s. 62).

Her identifiseres motsetninger til hva teksten tidligere har lagt vekt på, nemlig anerkjennelse av individet. Det beskrives en fullstendig tro på ungdommen som den han er, som blir selvmotsigende til antakelsen om at ungdom trenger å gjøre ting bedre som tidligere nevnt. Dette fremstår som tvetydig, og kan være vanskelig å skjule under dialektikken i modellen. I den første setningen sier vi at ungdommen er god nok som den er, men i neste setning må den endre seg og gjøre det bedre.

Ordet «må» betraktes som en modalisering som uttrykker nødvendighet. Det blir til noe allment som må ligge til grunn for aksept. Terapeuten blir konstruert som et subjekt som må formidle denne troen på ungdommen. Terapeuten blir dermed sett på som en viktig aktør som kan påvirke ungdommens vei til å nå sine mål, noe vi finner igjen i den objektiverende diskursen. Samtidig blir ungdom plassert i en handlende og aktiv rolle, med ressurser til og muligheter til å nå sine mål. Ungdommene konstrueres derfor som objekt (som må endre seg), og som subjekt (som kan velge å endre seg ut ifra seg selv). Dette blir nok et eksempel på tekstens tvetydigheter.

Å ha en fullstendig tro på ungdommen slik den er, finner vi igjen i det som omtales som den frigjørende anerkjennelsesdiskursen. Å la barnet vokse fritt ut fra iboende styrker blir til en frigjort dimensjon som bryter med maktstrukturer (Pharès, 2021). Slik jeg tolker dette blir aksepten og anerkjennelsen som nevnt her, en motpol til problemfokuset og endringsfokuset. Å ha en fullstendig tro på ungdommen kan tolkes som en refleksjon over alternative perspektiver som utfordrer den dominerende tanken om endring.

5.3 Hvordan konstrueres ungdom som subjekt?

Som tidligere forklart stammer Omsorg- og endringsmodellen fra dialektisk atferdsterapi (Bufetat, 2020, s.12). Den dialektiske atferdsterapien oppsto som et behandlingstilbud primært til mennesker med borderline personlighetsforstyrrelse, der fem brede områder av dysregulering ble kategorisert (Bufetat, 2020, s.17). Dette har OEM beholdt i sin modell, til tross for en annerledes målgruppe. I faglig beskrivelse understrekes det at selv om kategoriene for dysregulering var for personlighetsforstyrrelser, så antar ikke OEM at alle ungdommer på institusjon har personlighetsforstyrrelse. Kategoriseringen ble likevel ansett som nyttig for å sette begreper på hva ungdommene strever med, så områdene for dysregulering ble beholdt. De fem områdene er som følger (Bufetat, 2020, s. 17):

- Emosjonell dysregulering
- Mellommenneskelig dysregulering
- Dysregulering av atferd
- Kognitiv dysregulering
- Dysregulering av selvet

Faglig beskrivelse utdyper videre:

«Ungdommene vi møter på institusjonen vil ofte ha utfordringer knyttet til ikke bare ett, men flere av disse områdene» (Bufetat, 2020, s. 18).

Ut fra et kritisk perspektiv kan en slik kategorisering av atferd bidra til å skape et bestemt blikk på kun disse fem områdene. Oppgaven til miljøterapeutene blir å identifisere dysregulering hos ungdommene innenfor disse fem kategoriene, noe som kan utelukke områder som ikke inkluderes i de fem områdene. Virkeligheten slik vi kjenner den, er trolig mer kompleks enn som så. I noen tilfeller anvendes kategoriinndelinger til å utøve definisjonsmakt (Hitching, Nilsen, Veum, 2021, s. 123).

Til tross for at faglig beskrivelse presiserer at de ikke antar at alle ungdommer har personlighetsforstyrrelse, så vil en slik kategorisering fremstille både inkludering og ekskludering av egenskaper hos ungdom. Fem områder av dysregulering som teksten skriver om, er med på å skape konstruksjonen av det dysregulerte barnet. Denne konstruksjonen er også avhengig av at det foreligger en konstruksjon av det *regulerte* barnet. Det fremgår av teksten at ungdommene vil ofte ikke bare ha tilknytning til *ett*, men *flere* av områdene for dysregulering (Bufetat, 2020, s.18). Her insinueres det *minst* en type dysregulering på alle ungdommene, som blir konstituerende for subjektets identitet, herunder *det dysregulerte barnet*.

Videre fremgår det av teksten at det miljøterapeutiske arbeidet er tredelt; man skal redusere atferd som kan hindre ungdommen å få et liv verdt å leve, forsterke bruk av konstruktiv atferd og lære flere eller nye ferdigheter (Bufetat, 2020, s. 18).

Disse tre elementene konstruerer miljøterapeutisk arbeid i henhold til OEMs premisser. Begrepsbruken indikerer at modellen har en sterk forbindelse med evidensbaserte metoder og atferdsanalytisk tilnærming, og at den sjangeren blir rådene for hvordan miljøterapeutisk arbeid representeres.

«I mange tilfeller opplever ungdommen emosjonene som ekstremt smertefulle og har et sterkt ønske om å endre dem.» (Bufetat, 2020, s. 26).

Her knyttes emosjoner til smerte, og det løftes frem en generell antakelse om at ungdom ønsker å endre dem. Smerten som beskrives her blir objektet, og det påvirker subjektet, altså ungdommen. Der vi tidligere i teksten så myke begreper som «varm omsorg», ser vi nå motsatsen. Her brukes ord som «ekstremt smertefulle» og «sterkt ønske». En slik begrepsbruk søker ofte å fremheve poenger ved å bli mer dramatiske i uttrykket. Jeg tolker det som at

språket i teksten ønsker å vekke følelser i leseren gjennom bruk av retorikk. Gjennom en slik dekonstruksjon av teksten blir det synlig at det er bruk av språklige virkemidler som skal få leseren til å slutte seg til teksten. Dette ser vi også i neste sitat:

«Problematisk og selvdestruktiv atferd kan med andre ord forstås som et forsøk på problemløsning ved smertefulle, intense og overveldende negative emosjoner.»
(Bufetat, 2020, s.26).

Her er det implisitt at ungdom har problematisk og selvdestruktiv atferd, som plasserer ansvaret og handlingene direkte på individet. Smerten og forsøk på å løse problemer ved destruktiv atferd blir egenskaper som er konstruerende for subjektet. Det er subjektet som står i fokus, og som må ta til motmæle mot smertefulle emosjoner. Disse meningsbærende konstruksjonene kan knyttes til en individualistisk diskurs, der individet forventes å ta gode og produktive valg for seg selv. Her forventes det å bryte ut fra det smertefulle og overveldende, som beskrives som problematisk og selvdestruktiv atferd. Samtidig innskrenkes friheten gjennom tekstens føringer for hva som oppfattes som ønsket atferd. Risikoen blir en instruert og pålagt villighet til selvstyring for subjektet (Engebretsen & Heggen, 2012).

Tidligere i teksten har vi sett på konstruksjonen av det dysregulerte barnet, og videre i teksten foreligger det enda en konstruksjon som tillegges ungdommenes identitet. I faglig beskrivelse står det:

«Gjennom å lære nye ferdigheter vil de imidlertid ikke lengre være slaver av egne emosjonelle responser, og de kan selv velge hvordan de vil løse situasjoner.» (Bufetat, 2020, s. 27).

Uttrykket "lære nye ferdigheter" kan antyde en forenklet tilnærming til komplekse emosjonelle reaksjoner. Dette mener jeg kan kritiseres for å være en forenkling av atferd og innehar en manglende anerkjennelse av den kompleksiteten som er involvert i håndtering av følelser og situasjoner.

Her brukes også begrepet slave, som er et belastet ord og skaper sterke assosiasjoner hos leseren. Det er også en påstand som ikke begrunnes ytterligere i teksten. Budskapet om at ungdommene trenger å lære nye ferdigheter blir fremhevet ved bruk av språket i teksten. Bruken av metaforen "slaver av egne emosjonelle responser" gir et sterkt bilde av manglende kontroll over følelser. Dette kan indikere at det eksisterer en negativ oppfatning eller vurdering av det å være underlagt egne følelsesmessige reaksjoner. Det foreligger også en

normativ antakelse om at det er en norm eller ideal om å ikke være "slaver av egne emosjonelle responser". Dette antyder en verdivurdering og kan reise spørsmål om hvilken standard som legges til grunn for å bedømme følelsesmessig respons. Dette kan igjen knyttes til den moderne kulturs skille mellom rasjonalitet og følelser, der det rasjonelle anses som et ideal. Dette ser vi igjen i troen på vitenskapen og individet. Dette blir en motsetning til det som omtales som den anerkjennende diskursen, som på den andre siden anerkjenner individets følelser og behov.

Påstanden om at ungdommer er slaver av egne emosjonelle responser er imidlertid også en representasjon av et maktforhold. Det insinueres at emosjonelle responser har makt over ungdommen slik det står i dag. Det kan bli til en slags glorifisering av de nye ferdighetene, og ved å ta i bruk nye ferdigheter vil ungdommen løsrive seg fra makten emosjonene nå besitter. Det kan også sees i lys av det som hittil har vært dominerende i teksten, nemlig en individualistisk diskurs. Dette sitatet bryter med det som hittil har vært rådende, og peker på at ungdommen har ikke vært et autonomt, fritt individ. Men vil riktignok ved hjelp av nye ferdigheter bli det. Rasjonalitet og autonomi knyttes her til idealet om frihet.

5.4 Et liv verdt å leve

Et tema som er sentralt i tekstene om OEM, er begrepet «et liv verdt å leve». Det har allerede blitt presentert i analyse av funn fordi begrepet er såpass fremtredende. I modellen handler det om å skape et liv verdt å leve for seg selv, og teksten om OEM har flere definisjoner på hva som innebærer et liv verdt å leve. Nedenfor presenteres flere sitater fra faglig beskrivelse (Bufetat, 2020) for å se nærmere på hvordan et liv verdt å leve konstrueres i tekstene om OEM.

«... endel ungdommer har store forstyrrelser i «emosjonsreguleringssystemet» som gjør livet smertefullt og vanskelig å leve. Da trenger de å se hensikten med å leve videre.» (Bufetat, 2020, s. 28).

Her henvises det til «emosjonsreguleringssystemet», som er begrepsbruk som i stor grad knyttes til psykologien og troen på atferdsanalytiske perspektiv som OEM identifiserer seg med. Videre i teksten henvises det til:

«Det er ikke tilstrekkelig å bare holde pasientene i live, pasientene må også skape seg et liv som gir mening og noen grad av fornøyelse. De pasientene som opplever å nå

egne mål og i større grad leve livet slik de ønsker, har også større sjanse for å lykkes i terapi. Standard DBT er med andre ord terapi for å bygge et liv som er verdt å leve for den enkelte». (Bufetat, 2020, s. 29).

Her konstrueres et liv verdt å leve ved å styrke individets autonomi og mulighet til å ta gode valg, som også i stor grad representeres i den individualistiske diskursen. Definisjonen handler om å oppnå noe, prestere i noe, og her kommer igjen endringsfokuset til syne. Utgangspunktet impliserer at livet ikke godt nok som det er, det må endring til, en nyskaping av mening og fornøyelse. Dette finner vi også i Kroken og Madsen (2023) som skriver om idealet om å designe seg et liv og å lage seg til et selvprosjekt i den moderne, indre verden.

Det refereres også til en økning i sjansen for å lykkes i terapi. Her blir også terapi noe man må lykkes i, eller prestere i. Subjektposisjonene som dannes her går ikke lengre på lydighetssubjekter, snarere prestasjonssubjekter (Kroken & Madsen, 2023). Disse sitatene mener jeg innrammes i den dominerende troen på vitenskap og atferdsteori, som modellen kan ses i lys av. I denne settingen blir det også aktuelt å rette fokus mot begrepet «terapi». Som oppgaven presenterte innledningsvis, så er OEM basert på et behandlingsopplegg i psykiatrien. Konstruksjonen av et liv verdt å leve tar ikke nødvendigvis hensyn til at terapien skal utøves der ungdommene bor, og av miljøterapeuter som er omsorgspersonene deres. Er det her ungdommene skal lykkes i terapi, til tross for at de ikke bor på noen behandlingsinstitusjon? Dette kan også sees i lys av en forskyvning i bruk av terapeutiske metoder inn i privat sfære. Samtidig strider det imot NOU 2023:24 der ungdomsutvalget mener at institusjonen må føles som et hjem, og at standardiserte fagmodeller er for rigide (NOU 2023:24, s. 226). Videre står det i teksten:

«Et liv verdt å leve handler overordnet om langsiktige mål, men kan brytes ned til kortsiktige mål som må oppnås på veien mot det langsiktige målet». (Bufetat, 2020, s. 29).

Her introduseres mål som en del av et liv verdt å leve. Representasjonene peker på at individet skal jobbe for langsiktige mål. Det kan tolkes som at å nå sine mål er å få et liv verdt å leve, til tross for at her defineres ikke hva målene bør eller skal inneholde. Språket i teksten er også veldig fremtidsrettet, det er fremtidige målsettinger man skal jobbe for. Det kan derfor tolkes som at et liv verdt å leve fremkommer først i fremtiden. Ergo, er ikke livet som er det nå verdt å leve slik det er?

Å drøfte konstruksjonen av «et liv verdt å leve» kan løftes frem i flere perspektiver. Først og fremst tolkes det at modellen har en visjon om et helhetlig og velbalansert liv for ungdommene. Dette resonnerer strengt tatt med våre ideer om det frie, autonome individet som vi finner igjen i en individualistisk diskurs (Kroken & Madsen, 2023). Å ha et liv verdt å leve blir her en slags indikator på individets evne til å ta ansvar for sitt eget liv og trivsel. Her blir det aktuelt å trekke inn Empowerment-tenkningen som inkluderer troen på handlekraft, myndiggjøring og evnen til å forme eget liv (Juritzen, Engebretsen & Heggen, 2013). Modellen inkluderer en bred tilnærming til livet, der suksess ikke bare omhandler jobb eller skole, men også sosiale relasjoner, personlig mestring og kontroll over følelsesmessige reaksjoner. På den annen side kan begrepet "et liv verdt å leve" også forstås som en norm eller standard som ungdommene blir bedt om å oppfylle. Det innebærer en viss forventning om hva som anses som et vellykket og tilfredsstillende liv. Dette kan føre til press eller følelse av utilstrekkelighet for de som ikke oppfyller alle kriteriene for et liv verdt å leve, og indikerer en normativ forståelse i OEM av begrepet livskvalitet.

5.5 Alternative stemmer i teksten

Underveis i lesing av teksten dukket det også opp alternativ tekst som ikke først favnet innunder de allerede identifiserte diskursene. Det fremsto for meg som en marginal stemme, som egentlig blir til en motdiskurs til den dominerende individualistiske tilnærmingen. Her skal jeg løfte frem et par utdrag fra teksten som kan sees i lys av tidligere gjennomgått tekst, men som ikke nødvendigvis kan plasseres i samme kategori som det jeg først ble oppmerksom på.

I teksten om OEM sine antakelser om ungdom som tidligere nevnt, finner vi i punkt fire og seks: «Ungdom er kanskje ikke skyld i alle problemene sine selv, men de må likevel løse problemene sine» (Bufetat, 2020, s. 10) og «All atferd (hendelser, tanker og følelser) har en årsak, selv om vi ikke vet hva disse årsakene er» (Bufetat, 2020, s. 10).

Disse punktene åpner opp for at årsaksforklaringer til atferd kan ligge utenfor individet. I motsetning til en individualistisk diskurs som fremmer et ansvarlig og autonomt individ, så trekkes det her på forståelser som ser individet som en del av sosiale og samfunnsmessige strukturer. Den individualistiske diskursen blir likevel rådende, da hovedfokuset i OEM handler om å endre individet, selv om de åpner opp for andre årsaksforklaringer til atferden.

Når det kommer til årsaksforklaringer for ungdommenes komplekse utfordringer, fremmer teksten om OEM forståelsen av det teksten refererer til som biososial teori. I faglig beskrivelse står det:

«DBT har som premiss at psykiske og sosiale vansker utvikles fordi barnet har medfødte biologiske sårbarheter som blir møtt på uhensiktsmessige måter.» (Bufetat, 2020, s. 24).

Det handler i stor grad om det som kjent går under kallenavnet arv og miljø, men der miljø slik vi kanskje kjenner det, åpner opp for en bredere definisjon. I OEM handler det mer om at barnet blir møtt med et ugyldiggjørende oppvekstmiljø (Bufetat, 2020, s. 27).

Disse alternative perspektivene utfordrer en dominerende individualistisk diskurs som fokuserer på individets ansvar og autonomi. Ved å identifisere disse marginale stemmene, blir det tydeligere at språket i OEM ikke utelukkende omfavner en individualistisk tilnærming, men også inkluderer andre perspektiver som utfordrer den rådende diskursen. De alternative stemmene kan derfor ses på som en kontrast til det sterke individualistiske perspektivet.

5.6 Oppsummering av hovedfunn

Dette analysekapittelet har nøye utforsket faglig beskrivelse i Omsorg- og endringsmodellen med et spesifikt fokus på språk, konstruksjoner og sett disse i lys opp mot aktuelle diskurser. Analysen peker på flere sentrale aspekter i utplukket datamateriale som viser til hvordan språket i modellen danner konstruksjoner om «ungdom», «endring» og «et liv verdt å leve». Analysen kaster lys over OEMs tilnærming og forståelse av ungdommers behov og den miljøterapeutiske praksisen.

I analysen av Omsorg- og Endringsmodellen (OEM) har jeg undersøkt hvordan den kombinerer elementer av aksept og endring i sin tilnærming til ungdommers utfordringer knyttet til emosjonell regulering. Samtidig opprettholder språket i OEM et tydelig endringsfokus gjennom læring av nye ferdigheter og atferdsendring.

Introduksjonen av aksept som et sentralt element i OEM utfordrer tidligere fokus på endring. Selv om modellen vektlegger endring og utvikling, er det også en mindre aktiv stemme som skaper rom for aksept av individet som det er. Dette skaper en spenning mellom å opprettholde individets verdighet og behovet for endring.

Med disse funnene som bakteppe, vil drøftingskapitlet utforske hvordan språket i OEM er med på å skape konstruksjoner om utvalgte begreper, som kan påvirke hvordan miljøterapeuter forstår og jobber med ungdom på barnevernsinstitusjon. Videre kommer jeg til å drøfte hvordan dette kan ha implikasjoner for praksis, som vil gi alternative tolkninger til OEM enn det som finnes i eksisterende litteratur.

6.0 DRØFTING

Barn i fokus i det moderne samfunnet er ikke et ukjent fenomen. Samtidig skriver Hennem (2015) at barnefokuset har fått et innhold preget av intensitet og omfang, der forskjellige aktører konkurrerer om posisjoner og hever sin stemme på vegne av barnet. Vitenskapelig ekspertise har fått en sentral plass i barnevern, både når det kommer til produsenter av kunnskap om barn, men også som premissleverandører for sosialpolitikk (Kroken & Madsen, 2023). Dessverre foreligger det lite forskning på hva som faktisk fungerer for hvilke barn i barnevernsinstitusjon (NOU 2023: 24, s. 230). Imidlertid vet vi også at kombinasjonen av individuelle rettigheter og vitenskapelig kunnskap om barn har bedret barns levekår. Hennem (2015) er en av dem som skriver om hvordan en vitenskapeliggjøring kan bidra til å tildekke politiske og etiske dilemmaer. Videre skriver hun at nå er det regulering av følelser som er metoden som skal løse problemer i en utrygg verden (Hennem, 2015). Som nettopp er OEMs mål – å ikke lengre være slaver av egne emosjonelle responser. utfordringer skal kanaliseres inn i individuelle og terapeutiske diskurser fremfor kollektivistiske og politiske (Kroken & Madsen, 2023).

Gjennom denne drøftingen ønsker jeg å belyse de komplekse samspillene mellom diskurser, språk og praksis, og hvordan disse elementene kan forme miljøterapeuters forståelsesrammer og handlinger i deres daglige arbeid med ungdom i barnevernsinstitusjoner. Nettopp fordi våre oppfatninger og handlinger påvirkes av språk, er det nødvendig for vitenskapen å tørre å stille ubehagelige spørsmål om makt og å stadig søke kritisk refleksjon (Hitching, Nilsen & Veum, 2021).

6.1 Diskurser i Omsorg- og endringsmodellen

Et overordnet funn indikerer en tydelig forankring av en individualistisk diskurs i språket om OEM. Dette er også i tråd med annen forskning og litteratur som peker på individualismen som dominerende tilnærming i moderne sosialt arbeid (Kroken & Madsen, 2023, Turken, 2017). En individualistisk diskurs i teksten om OEM understreker betydningen av at ungdommene skal ta ansvar for sine egne valg og atferd, og fokuserer på å gjøre ungdommene i stand til å ta positive og produktive valg for å utvikles til selvstendige samfunnsborgere.

En dominerende individualistisk tilnærming representerer vesentlige avvik fra tidligere tilnærminger på barnevernsfeltet, som imidlertid vektla sosiale og samfunnsmessige aspekter i større grad (Kroken & Madsen, 2023). Likevel avslører analysen en marginal stemme av disse perspektivene i det som omtales som motstemmer i analysen. Til tross for at språket i OEM har størst fokus på individualistiske forståelser, inkluderes også biososial teori som åpner for årsaksforklaringer i oppvekstmiljø. Den biososiale teorien utforsker samspillet mellom genetiske og miljømessige faktorer i utviklingen av psykiske og sosiale vansker hos ungdom (Bufetat, 2020, s. 24). Imidlertid viser analysen at språket om OEM ikke består av en enerådende individualistisk diskurs, men at det finnes en mindre konkurrerende og marginal stemme der sosiale og samfunnsmessige aspekter inkluderes. Risikoen med en overvekt av individualistiske tilnærminger i OEM kan ha implikasjoner for praksis, da det kan bidra til å undertrykke en mer helhetlig forståelse av ungdommens utfordringer og atferd. Ved å prioritere individets, eller ungdommens, ansvar og autonomi, kan teksten om OEM begrense oppmerksomheten som rettes mot strukturelle og samfunnsmessige vilkår som innvirker på ungdommens livssituasjon. Som Amundsen (2020) poengterer, barnevernloven og barnevernsreformen inneholder målsettinger for vern av barn og unge som markedet i dag ikke vil løse. Målsettingene er vanskelige å oppnå uten nødvendige samfunnsendringer som bidrar til å redusere sosial og økonomisk ulikhet, så vel som store sosiale forskjeller. Amundsens (2020) rapport understreker derfor viktigheten av å åpne opp for andre tilnærminger enn rendyrket individualisme.

Videre avdekkes det at språket i OEM reflekterer både en anerkjennelsesdiskurs og en atferdsanalytisk diskurs. Man kan si at begge opprinnelig kan forankres i en individualistisk orientering, der anerkjennelsesdiskursen understreker individets egenverdi (Møller, 2012), og der en atferdsanalytisk diskurs på sin side vektlegger atferdsendringer hos individet (Viken,

2018). Derav kan begge stamme fra individualismens tilnærminger, selv om de kommuniserer forskjellige budskap. Dette fenomenet utforskes videre i kapittelet, og det er interessant hvordan disse diskursene inkluderes til tross for sine ulike teoretiske tradisjoner.

Selv om språket i teksten ønsker å fremme en lik vektning av aksept og endring, så viser min analyse at den atferdsanalytiske tilnærmingen likevel er dominerende. Dette kommer til syne gjennom blant annet fremstillingen av det dysregulerte barnet og hvordan atferd kategoriseres (Bufetat, 2020). Selv der faglig beskrivelse skriver om aksept og det å ha en fullstendig tro på ungdommen slik den er (Bufetat, 2020), fremmes også målsettingen om atferdsendringer. Ved et dominerende fokus utelukkende på atferdsendring kan slike perspektiver overse eller bagatellisere andre årsaksforklaringer (Angel, 2010, Thomassen, 2018), og/eller at ungdommene ikke får tilstrekkelig støtte og anerkjennelse fra de ansatte.

På den andre siden kan mulige fallgruver ved dominerende anerkjennelsesorienterte tilnærminger være at modeller som OEM i sin streben etter å oppnå bestemte målsettinger og resultater, kan nedprioritere den dypere anerkjennelsen av ungdommers subjektive erfaringer og behov. I verste fall blir anerkjennelse i praksis redusert til en overfladisk gest, heller enn en genuin respekt for ungdommenes individualitet og verdighet. Til tross for at teksten forsøker å likestille diskursene om både atferdsanalytiske tilnærminger og anerkjennelse, indikerer analysen at dette ikke blir fullstendig oppnådd.

Empowerment-tenkningen som integreres i en demokratisk diskurs er også til stede i teksten om OEM. Her vektlegges brukermedvirkning og individers evne til å ta kontroll over eget liv (Juritzen, Engebretsen & Heggen, 2013). I tråd med Norges utvikling som en sosialdemokratisk velferdsstat (Kroken & Madsen, 2023), blir barnet i større grad enn tidligere ansett som en kompetent aktør (Hennum, 2014). Samtidig kan demokratiske prinsipper innenfor fagmodeller være utfordrende å opprettholde. Den nyliberale tendensen i samfunnet kan føre til at OEM blir instrumentelt brukt som en måte å overføre ansvar og beslutningsmyndighet fra det offentlige til individet selv (Hennum, 2014). Dette kan resultere i at ungdommenes valg og beslutninger begrenses av strukturelle faktorer som fremmes gjennom perspektivene fra en fagmodell. Videre kan OEM, til tross for intensjonen om å myndiggjøre ungdommene, være forankret i et profesjonelt hegemoni der miljøterapeuten sitter med den endelige autoriteten.

I Faircloughs (2003) modell inkluderes også samfunnsmessige makroforhold og ideologier, og her blir det sentralt å se hvordan dette tar form i min diskursanalyse av OEM. En

dominerende individualistisk tenkning i OEM kommer til syne gjennom terapeutiske tilnærminger som setter ungdommens atferd i sentrum. Man kan tenke at den tydelige individualistiske diskursen som identifiseres i teksten om OEM, gjenspeiler samfunnets overordnede tro på individets ansvar for egen atferd og utvikling (Turken, 2017). En for sterk individualistisk tilnærming i Omsorg- og endringsmodellen kan bidra til å reproducere og forsterke diskurser som iligger ansvarstyngheten på individet.

Kroken & Madsen (2023, s.13) skriver at behovet for å implementere evidensbaserte metoder basert på amerikanske modeller er innvevd i statlige målsettinger om å redusere barnevernets kostnader. Det kan tenkes at ønsket om effektivitet og økonomisk tjenlighet kan føre til at terapeuter anvender atferdsanalytiske metoder for å oppnå raske og målbare resultater, som man eksempelvis ser gjennom bruk av forsterkning og straff for å forme atferd (Viken, 2018, Tetzcher, 2005). Markedsliberalismen har hatt stor gjennomslagskraft og det foreligger en samfunnsøkonomisk forståelse til grunn (Amundsen, 2020). Praksisen om å endre atferd kan derav anses som et forsøk på å endre ungdommenes atferd for å oppnå målsettinger satt av institusjonen eller samfunnet.

Byråkratiske reguleringer og politiske beslutninger kan legge føringer for hvilke terapeutiske tilnærminger som anses som gyldige og effektive (Amundsen, 2020). For eksempel kan politiske prioriteringer om evidensbasert praksis føre til en overvekt av atferdsanalytiske tilnærminger i barnevernsinstitusjoner, selv om andre tilnærminger kan være like relevante eller mer hensiktsmessige i visse situasjoner. Gjennom å se på samspillet mellom ideologier og samfunnsmessige makroforhold forstår vi bedre hvordan praksisen i barnevernsfeltet formes og påvirkes av bredere samfunnsmessige strukturer og diskurser, samtidig som den også kan være med på å reproducere og forsterke dem.

6.1.1 HVORDAN DISKURSER I OEM POSISJONERES I DISKURSER PÅ FELTET
I sammenligning med rådende diskurser på barnevernsfeltet, oppdages interessante dynamikker. Barnevernsfeltet preges også av flere aktuelle diskurser på samme tid, inkludert en individualistisk diskurs slik man finner i teksten om OEM. Men samtidig er også anerkjennelsesdiskursen fremtredende, som understreker viktigheten av å se barn og unge som individer med egne behov og verdier, som blant annet Karin Pharès (2021) peker på. I dagens praksis ser man tendenser til et økende fokus på prinsipper om anerkjennelse og inkludering av barn og unge i praksis (Kroken & Madsen, 2023), som kommer til syne

gjennom eksempelvis traumefokusert terapi og narrativ terapi. Derav kan fokuset på aksept som man finner i OEM gjenspeile prinsipper i tråd med moderne praksis på barnevernsfeltet.

En økende grad av barns medvirkning har også vært i fokus i moderne sosialt arbeid, og tilknyttes her demokratisk diskurs som fremmer barns rettigheter (Kroken & Madsen, 2023). En atferdsanalytisk diskurs er også til stede i barnevernsfeltet i dag, men kanskje ikke så dominerende som analysen av OEM viser til. På generell basis kan det hende at den atferdsteoretiske tilnærmingen er mindre fremtredende i moderne barnevern, da den høster kritikk for både reduksjonisme og utelukkende fokus på observerbare atferdsmønstre (Viken, 2018). Mens atferdsanalytiske tilnærminger kan være nyttig i visse settinger, må det samtidig nevnes at den alene ikke nødvendigvis tar hensyn til mer komplekse årsaker til ungdommers utfordringer. Derfor kan det moderne barnevernet i dag søke å forstå atferd ut fra mer helhetlige og kontekstuelle tilnærminger, som inkluderer psykologiske faktorer (Kroken & Madsen, 2023).

Til tross for en generell kritikk rettet mot atferdsteori, fortsetter atferdsanalytiske tilnærminger å være dominerende i Omsorg- og endringsmodellen. Dette kan skyldes flere grunner, deriblant at atferdsanalyser har en lang historie med å være evidensbasert og effektiv for å endre atferd (Tetzcher, 2005). Dette kan gjøre det appellerende for klinikere som søker empirisk støttende behandlingsmetoder. Samtidig kan atferdsanalytiske tilnærminger stå for strukturerte metoder og verktøy for å endre og redusere atferd (Viken, 2018), som igjen kan virke effektivt for arbeid med ungdom i barnevernsinstitusjoner med komplekse utfordringer. Det er riktignok på sin plass å bemerke at selv om atferdsanalytisk diskurs er fremtredende i en relativt moderne modell som OEM, så pågår det fortsatt debatt om nytten av atferdsanalyser i moderne behandlingspraksis (Kroken & Madsen, 2023).

Mens språket i teksten om OEM vektlegger atferdsendring og individets ansvar, kan det oppstå konflikt med mer anerkjennende tilnærminger, som fremmer aksept og støttende relasjoner (Schibbye, 1996). De atferdsanalytiske egenskapene ved OEM kan også stå i motsetning til mer demokratiske tilnærminger som søker å inkludere barn og unge aktivt i beslutningsprosesser som angår dem (Hennum, 2014). Her oppstår det spenningsfelt der behovet for atferdsendring skal balanseres med anerkjennelse og respekt for ungdommenes autonomi. Samtidig må det anerkjennes at å integrere ulike diskurser og perspektiver på en helhetlig måte kan innebære mer fleksible tilnærminger til praksis i barnevernsinstitusjoner. Resultatet kan være en praksis og politikk som både tar hensyn til individuelle behov og

kollektive rettigheter. Imidlertid kan en for sterkt forankret individualistisk diskurs i OEM føre til at modellen fokuserer ensidig på individuelle forandringer og ansvar, og glemmer bort strukturelle problemer som årsaker for atferdsproblemer hos ungdom. Derfor blir den marginale stemmen som er identifisert i analysen et sentralt bidrag for å utvide perspektiver i modellen.

6.2 Språkets implikasjoner for hvordan miljøterapeuter forstår og jobber med ungdom på barnevernsinstitusjon

Hvordan ansatte i barnevernet konstruerer mening og forståelser av barnet er sentralt for å forstå praksisutøvelsen, og har betydning for hvordan institusjonstilbudet tilrettelegges (Reime, 2017). Det blir derfor sentralt å drøfte hvordan konstruksjoner og språk i teksten om OEM kan ha implikasjoner for hvordan miljøterapeuter forstår og jobber med ungdom i barnevernsinstitusjon. Eller med andre ord, hvordan diskurser påvirker opplevelser av sannhet og virkelighet, og dermed handling. Det er ikke gitt at fagutviklingen innenfor det moderne barnevernet rommer nok kritisk refleksjon over egen praksis (Amundsen, 2020). Det må presiseres at oppgavens tolkninger ikke representerer hvordan modellen forstås av alle, ei heller reell praksisutøvelse. Men jeg understreker viktigheten av å se på potensielle implikasjoner, nettopp fordi språket vårt besitter makt.

Som tidligere nevnt er det ikke overraskende at et fag som psykologi får en særskilt aktualitet i barnevern. Utviklingspsykologien har gitt oss mange forståelser og bedret livet til mange barn (Kroken & Madsen, 2023). Men samtidig kan en for sterk forankring av psykologien skape en utilsiktet virkning der barn og unges hjelpebehov skal tilpasses evidensbaserte og standardiserte metoder (Kroken & Madsen, 2023). Blir OEM en del av styrende standardisering? Modellen søker å være prinsippstyrt og dialektisk, men besitter imidlertid et omfattende apparat av antakelser, verktøy og budskap. Med sine kategoriinndelinger og forståelser søker teksten om OEM å fremme sin definisjon på kvalitet. At det samtidig er Bufetat som implementerer modellen, underbygger en antakelse om at nasjonale, faglige standarder betyr kvalitet. Standardisering og systematiserte metoder er et forsøk på å styrke tjenestene (Kroken & Madsen, 2023).

Omsorg- og endringsmodellens målsetting beskriver at modellen ønsker å gi ungdommene ferdigheter til å regulere sine tanker, følelser, og bygge sosiale relasjoner for å oppleve mestring (Bufetat, 2020). Dette reflekterer en forventning om at ungdommene, gjennom

modellen, skal oppnå målbare og positive forandringer i atferd, tanker og følelser. Her fremmes en tanke om at ungdommene har kapasitet til forbedring og selvutvikling, men samtidig kan det skape en forventning om ungdommen skal oppnå spesifikke endringer i et bestemt tidsrom, herunder tiden de bor på institusjon. Dette kan virke førende og som et press på både ungdom og miljøterapeuter.

En slik målsetting antyder at endring ikke bare er ønskelig, men også nødvendig for å skape et liv verdt å leve om vi følger teksten om OEMs definisjoner. Blant annet kan man spørre seg om hvor realistisk det er å forvente en slik endring fra ungdommer med komplekse utfordringer på relativt kort sikt. Samtidig som ungdommen oppfordres til å handle fritt og autonomt, innskrenkes samtidig friheten gjennom tekstens føringer for hva som oppfattes som riktig eller ønsket atferd (Engebretsen & Heggen, 2012).

Det blir sentralt å se på hvordan teksten om OEM årsaksforklarer atferd. Som analysen viser, er modellen svært individrettet, men forklarer samtidig atferd gjennom det som omtales som «biososial teori» (Bufetat, 2020). Gjennom analysen blir man gjort oppmerksom på en marginal stemme som åpner opp for andre faktorer til ungdommenes utfordringer og atferd. Her åpner teksten opp for at miljøterapeuter også kan se på andre faktorer som ligger utenfor individet. Tekstens sterke individualistiske preg kan medføre en for stor ansvarliggjøring av ungdommen, og derfor vil biososial teori og utvidende forståelser av årsaker til atferd være med å gi miljøterapeuter en bredere forståelse av ungdommers livssituasjon.

Videre vil jeg løfte bruken av negativt ladede metaforer. Å referere til ungdommene som «slaver av egne emosjonelle responser» (Bufetat, 2020), er å benytte seg av en negativt ladet assosiasjon, som antyder at ungdommen har manglende kontroll og autonomi. Dette blir også en konstruksjon som styrker miljøterapeutenes rolle som veiledere og kunnskapsbærere. Språket i OEM får definisjonsmakt, det vil si evnen til å definere virkeligheten og formidle bestemte perspektiver på ungdommenes atferd og utfordringer. Terapeuten kan risikere å innta en holdning der et fokus på å ikke lenger være «slaver av egne emosjonelle responser» overskygger andre tilnærminger, slik at intervensjoner om endring blir for sterk.

Implikasjoner for praksis kan være at ungdommene mangler opplevelsen av at egne perspektiver og erfaringer ikke blir tilstrekkelig anerkjent. Og videre at deres evne til å forme egen identitet og forståelse snevres inn. Andre implikasjoner kan være at teksten utilsiktet bidrar til å stigmatisere ungdommene og forsterke negative stereotypier om dem.

På den andre siden kan slik metaforbruk påvirke miljøterapeutenes oppfatning av ungdommenes evner og potensial, og som ytterste konsekvens føre til lavere forventninger til ungdommenes muligheter for å utvikle seg i positiv retning. Konsekvenser kan gå på bekostning av miljøterapeutenes forståelse for ungdommene og empati for dem. Hvis teksten gjennomgående beskriver ungdom på en nedlatende eller kritisk måte, risikerer man at miljøterapeutene mister evnen til å anerkjenne ungdommene og innta deres perspektiver. For eksempel om terapeuten tolker ungdommen som et passivt offer for sine egne følelser, kan det føre til manglende anerkjennelse for ungdommens evne til å ta håndtere sine emosjonelle reaksjoner. Dette kan igjen ha konsekvenser for kommunikasjon og samarbeid mellom ungdom og miljøterapeut.

Måten miljøterapeutene snakker om ungdom, vil kunne være opprettholdende konstruksjoner for ungdommenes identitet. Språket i bruk stammer ofte fra språket i tekster (Skrede, 2020), som er blitt internalisert som våre holdninger og verdier. Og hvordan språket i modellen skriver om eksempelvis ungdom, endring og et liv verdt å leve vil gjøre noe med forståelsen til miljøterapeutene, ved å gi dem et felles språk. Ut fra det skapes igjen sosiale praksiser og handlingsbetingelser (Neumann, 2021).

6.2.1 SPRÅKLIG OVERTALELSE

Engebretsen og Heggen (2012) fokuserer på tekstens villende egenskaper, der motsetninger og tvetydigheter belyses. Gjennom språk vil vi trekkes inn i en logikk som er mer eller mindre i samsvar med verdier, og det er nettopp det som er i fokus i analysen. Som Engebretsen og Heggen (2012) skriver, så er ikke formålet med kritisk lesning å finne ut hva budbringeren egentlig har ment eller hvilke intensjoner som ligger bak. Det er snarere teksten som en språklig struktur vi veves inn i man søker å belyse (Engebretsen & Heggen, 2012).

I teksten om OEM erkjennes det at noen ungdommer opplever «ekstrem smerte i sine emosjoner og at det er nødvendig å gi dem en hensikt med å leve videre» (Bufetat, 2020, s. 28). Målsettingen er ikke bare å holde dem i live, men også å hjelpe dem å «skape et meningsfullt liv» (Bufetat, 2020, s. 29). Dette samsvarer også med verdier man finner i samfunnet i dag, der empati og medfølelse treffer det medmenneskelige i oss. Utsagnet i teksten resonnerer med vår grunnleggende forståelse av medmenneskelighet, samtidig som det appellerer til menneskelig lengsel etter å finne mening i livet. Samtidig understreker slike utsagn dagens fokus på mental helse. Mange ser verdien av å adressere emosjonelle utfordringer for å skape økt livskvalitet. Videre vil målet om å hjelpe ungdommene med å

skape et meningsfullt liv gi en følelse av positiv retning og håp. Mange mennesker søker mot håp og optimisme, særlig i utfordrende livssituasjoner. Eksempelet som vist ovenfor er et av mange av modellens kraftfulle og overbevisende formuleringer. Språket appellerer til følelser i oss, og fungerer dermed som en språklig overtalelse om man vil (Engebretsen & Heggen, 2012).

Språkhandlinger søker å gjøre noe med leseren (Engebretsen & Heggen, 2012). Påstander, reguleringer, løfter, kvalifiseringer og ekspressiver er eksempler på dette. Tekstene om OEM er fulle av påstander som eksemplifiseres gjennom utsagn som «livet til ungdommene er smertefulle slik de er nå» (Bufetat, 2020). Videre finner man ekspressiver gjennom å legge på følelsesuttrykk i språket som «smertefulle, intense og overveldende negative emosjoner» (Bufetat, 2020). Teksten om OEM er fulle av språkhandlinger, som bidrar til å dirigere leseren mot budskapet modellen søker å fremlegge. Språkhandlinger blir et effektivt virkemiddel, og som lettere vekker følelser hos leseren (Engebretsen & Heggen, 2012). Om innholdet også resonnerer med verdiene til den som leser, så kan språkhandlinger og metaforer være svært virkningsfulle. Siden den faglige beskrivelsen er ment til bruk for institusjonene, så er dette en tekst som leses av de miljøterapeutene som jobber etter fagmodellen. Ved å bruke språkhandlinger kan teksten dirigere terapeutene mot visse perspektiver og prioriteringer, samt forme deres respons på ungdommenes atferd og følelser. Språkets evne til å vekke følelser og resonnerer med terapeutenes verdier kan også spille inn på deres engasjement og motivasjon i møte med ungdom.

Det anerkjennende og empatiske språket i teksten rommer forståelse for de utfordringene ungdommene står ovenfor. Dette blir også et effektivt språklig virkemiddel for å bygge forbindelse med miljøterapeuten, både ved at man kan kjenne seg igjen, men også søke mot et håp om å utgjøre en forskjell for noen. Å skape «et liv verdt å leve» er en formulering som gir inspirasjon og motivasjon på veien mot positiv endring. Det kan også tolkes at gjennom bruk av psykologiske begreper som eksempelvis «emosjonsreguleringssystemet» gir inntrykk av en vitenskapelig tilnærming. Altså at modellen tar i bruk et språk som høres troverdig ut i en psykologisk tilnærming. Dette kan tiltrekke seg de som søker en form for psykologisk årsaksforklaring, og kan derfor virke appellerende for både miljøterapeutene og ungdommene.

6.2.2 FORSTÅELSE AV BÆRENDE KONSTRUKSJONER

Gjennom konstruksjoner av «endring», «ungdom» og «et liv verdt å leve» vil det skape en bestemt forståelse av fenomener. Som kategoriinndelingen om de fem dysreguleringer av

ungdom, så vil det konstrueres en forståelse av «det dysregulerte barnet» som nevnt. Det foreligger ingen kategoriinndeling av det regulerte barnet, så det sentrale her går på om miljøterapeutene klarer å ivareta dette perspektivet på egen hånd eller om det dysregulerte barnet blir rådende. Om en ungdom identifiseres som «emosjonelt dysregulert» kan det påvirke hvordan miljøterapeutene samhandler med dem. Dersom miljøterapeutenes perspektiv om å se på barna som dysregulerte blir for dominerende, vil dette gi store konsekvenser, som også kan smitte over på ungdommenes selvbylde. Ungdommens identitet og selvoppfatning kan risikere å bli sterkt farget, og i verste fall strekker konsekvensene seg langt utover oppholdstiden i barnevernsinstitusjon.

Konstruksjonen av «det dysregulerte barnet» blir førende for ungdommenes identitet. Samtidig vil en grunnholdning som indikerer at alle ungdommer har minst en type dysregulering, øke stigmatisering for subjektet. Stigmatisering er en konsekvens av at individer blir merket eller definert ut fra visse karakteristikk og bidrar til å ekskludere mennesker fra et fellesskap (Jensen & Ulleberg, 2019). Man risikerer at de voksne på institusjon leter etter dysreguleringer hos barnet og videre taler om de dysregulerte barna, fremfor å lete etter barnas ressurser. Kanskje ikke bare seg imellom på personalrommet, men også i miljøet direkte til ungdommene. Dette kan påvirke miljøterapeutenes oppfatning av ungdom, og dermed også handlingsvalg i det miljøterapeutiske arbeidet.

Ungdom konstrueres som subjekt gjennom målsettinger og oppfordringer for å lære nye ferdigheter for mer hensiktsmessig atferd. På den ene siden understrekes viktigheten av at ungdommene må prøve hardere og være motivert for å endre seg. På den andre siden legges det vekt på at terapeuten må ha en fullstendig tro på ungdommen, som den han er. Selv om det kan virke motsetningsfullt, kan det være at begge utsagnene har sin berettigelse i ulike kontekster. For eksempel, det å oppmuntre ungdommen til å prøve hardere å være motivert for endring kan være nyttig for å stimulere vekst og utvikling. Samtidig er det viktig at terapeuten har en grundig forståelse og aksept for ungdommens nåværende situasjon og identitet. Gjennom å ha en fullstendig tro på ungdommen, kan miljøterapeuten skape et trygt rom for utforskning og endring, samtidig som ungdommen blir sett og anerkjent for den de er. Sluttresultatet for begge tilnærmingene kan være samme sak, nemlig endring.

Det blir her viktig å påpeke maktbalansen mellom ungdom og miljøterapeut, og hvordan den trer frem i teksten. Når miljøterapeuter bruker begreper som «lære nye ferdigheter», antyder det at terapeutene har innsikten og kompetansen til å si noe om hvilke ferdigheter

ungdommene trenger. Her inntar miljøterapeuten en veiledende rolle som vet hva som er best for ungdommene, altså en objektiverende tilnærming (Pharès, 2021). Dette skaper ubalanse i maktforholdet, der terapeutene får en overordnet posisjon, der de ser ut til å ha kunnskapen og kompetansen som ungdommene mangler. Den voksne får rollen som et handlende subjekt, som skal lære noe videre til ungdommen som objekt.

Når teksten om OEM konstruerer definisjonen på hva som er «et liv verdt å leve», så tolkes det som også etter norsk standard, en ganske høy standard av livskvalitet. Konstruksjonen her kan resultere i enda større følelse av mislykkethet eller tap av verdighet om målsettingen ikke nås. Betydningen av et verdig liv vil i dette meningslandskapet være idealkonstruksjoner, og etter min fortolkning kunne man fortrinnsvis vært mer nyansert i konstruksjonen for å inkludere flere «verdige liv». Modellens definisjon av et liv verdt å leve kan være retningsgivende for hvordan miljøterapeuter tilnærmer seg intervensjoner og tiltak i praksis.

6.3 Forening av aksept og endring – to ulike tradisjoner

Teksten fremmer som nevnt et sterkt endringsfokus i modellen, til tross for at teksten sier at aksept og endring er likevektige verdier. Tanken om å forene aksept og endring gjennom en dialektisk tankegang gir rom for alternative perspektiver. Likeledes som at «ungdom trenger å gjøre ting bedre», så fremhever også teksten betydningen av å anerkjenne og bygge på individets ressurser (Bufetat, 2020). Som en motsetning til en objektiverende diskurs, så finner vi her elementer av en anerkjennelsesdiskurs (Pharès, 2021). Her blir troen på individets iboende styrker sentralt. Det oppstår derav en kontrast mellom å hevde at ungdommen er god nok som den er, samtidig som det insinueres behov for endring. For meg fremgår det av teksten en tvetydighet og utfordrer balansen mellom aksept og endring teksten mener at modellen skal besitte. All tekst har et budskap (Engebretsen & Heggen, 2012). Videre skriver Engebretsen og Heggen (2012) at tekster også kan tale med flere tunger, der tekster sier en ting, men gjør noe annet. Kamoufleres her budskapet i dialektikk?

I denne oppgavens fortolkning av teksten vil det også inneholde forforståelser og forventninger. Formålet med refleksjonen er ikke å frata tekstens betydning, men å søke bevissthet om dens meningsmangfold og kompleksitet (Engebretsen & Heggen, 2012). Når balansen mellom aksept og endring nå undersøkes, avdekkes her det som jeg leser som tekstens største selvmotsigelse.

Det fremgår av teksten at man implisitt sier i den første setningen til ungdommen «du er god nok som du er», men i den neste «du må endre deg og gjøre det bedre». Hva er egentlig tekstens budskap? Det leses her at ungdommen er *ikke* god nok som man er. Her reises det verdispørsmål, der OEM fremstår som en modell forankret i verdier som individualisme og selvkontroll, som ligger til grunn for atferdsendringsfokus. Samtidig fremhever modellen også verdier som bekreftelse og aksept, som er knyttet til anerkjennelsesteori.

6.3.1 DIALEKTIKK SOM MAKTVIRKEMIDDEL?

Utfordringer ved en slik dialektisk tilnærming kan være at en slik formulering er tvetydig og åpen for tolkning. Det kan være uklart hvordan man konkret skal balansere anerkjennelsen av innsatsen og behovet for forbedring. Dialektisk språkbruk kan noen ganger være vag, og det kan være utfordrende å operasjonalisere og omsette det til konkrete handlinger. Samtidig kan dialektikk brukes til å nettopp håndtere og forklare motsetninger i en tekst, og kan gi et rammeverk for å integrere sannheter som eksisterer i to motpoler. Spørsmålet blir om denne type makt tilsløres ved bruk av dialektikk for å «mykne» det opp. Det er viktig å være klar over at dialektikk, selv om den har sine fordeler, også har sine begrensninger.

Teksten kan tolkes som at modellen forsøker å balansere endringsfokus med elementer av aksept. På den ene siden kan man si at aksept blir et virkemiddel i ungdommens motivasjonsarbeid. Likevel skaper modellen en spenning og kompleksitet i hvordan modellen kombinerer aksept og endring. Ungdommenes kompetanse kolliderer med kravet om forbedring. Man kan derfor spørre seg om aksept blir et effektivt virkemiddel for å gjøre modellen mer «spiselig», og at man lettere tåler formaninger om endring om man samtidig fremviser anerkjennelse på veien. Faglig beskrivelse (2020) skriver at validering bidrar til mer effektiv følelsesregulering. Anerkjennelse og validering av ungdommen fremstår heller som et verktøy. Her oppstår en risiko for at miljøterapeuten leter etter negative aspekter med ungdom, i stedet for å genuint se ungdommen som den er. Konsekvensen blir at behandlingsaspektet tar over og overskygger elementet om aksept.

Som Ryeng (2021) skriver i sin Fontene-artikkel om validering og aksept:

«Derfor er det viktig å ikke glemme at hvis en ungdom gjennom hele sin utviklingshistorie har opplevd å tenke «feil», føle «feil», gjøre «feil» og være «feil», kan opplevelser av å bli sett, lyttet til, bekreftet, og ansett som normal, være svært helende i seg selv.» (Ryeng, 2021).

Poenget blir at anerkjennelse og aksept trer frem som virkemiddel på veien mot endring, som ofte er en målsetting man finner i en anerkjennelsesdiskurs (Møller, 2012, Schibbye, 1996). Bekreftelse og aksept virker problemløsende for individet. Om man anerkjenner ungdom, men samtidig formaner om endring, blir ikke det også å si at ungdommen «gjør noe feil» eller «er feil»? Teksten fremmer implisitte budskap gjennom terapeutiske teknikker, for eksempel gjennom belønningssystem og positiv forsterkning for atferdsendring (Bufetat, 2020). Mulig er tekstens presentasjon av en dialektisk tilnærming en skjult styring eller prioritering av endringsfokus gjennom bruk av aksept. Dette kan skyldes at atferdsteoriens innflytelse dominerer til tross for anerkjennelsesteoriens tilstedeværelse i modellen.

For det første må det erkjennes at OEM har sitt opphav i atferdsteori, som tradisjonelt vektlegger atferdsendring som mål. Denne tilnærmingen til terapi er tradisjonelt ensidig og fokuset ligger på å redusere uønsket atferd, gjennom belønning og straff (Viken, 2018). Selv om teksten om OEM hevder å inkludere anerkjennelsesteoriens prinsipper, som aksept, respekt og forståelse, kan atferdsteoriens innflytelse fortsatt dominere i praksis.

En mulig indikasjon på en slik skjult styring kan tre frem gjennom vekten OEM legger på atferdsendring, som et middel mot å skape «et liv verdt å leve». Mens teksten om OEM hevder å tro på ungdommen slik den er, kan denne troen være betinget av ungdommens vilje og evne til å endre seg i samsvar med OEMs målsettinger. Dette kan resultere i forventninger om at ungdommene må tilpasse seg modellens normer for å bli akseptert og verdsatt. Ved å fremstille aksept som en likeverdig komponent i modellen, gir det inntrykk av balanse og inkludering av flere perspektiver. Men i praksis kan det være at endringsfokuset likevel får forrang over aksept når det gjelder terapeutisk arbeid med ungdommene.

Å bruke aksept som faktor i tekster om OEM kan skape en bedre balanse, fremme autonomi, redusere jaget etter endring og dermed også potensiell stigmatisering, samt å fremme samarbeid og motivasjon til modellen. Samtidig ønsker jeg å påpeke at aksepten kan anvendes som myndiggjøringens forførende makt, slik Engebretsen og Heggen (2012) kaller det. Aksepten virker tilslørende for det egentlige maktuttrykket om at ungdom må endre seg. Blir det for ensidig trykk på at ungdommene må endre seg, kan dette skape motstand både i personalgruppa og hos ungdommene. Thomassen (2018) er en av dem som skriver om positivismestriden, som handler om objektiviseringen av menneskelig atferd og bevissthetsliv. Der mennesket blir håndtert som et objekt og reduksjonistisk syn på atferd blir møtt med skarp kritikk fra vitenskapsfeltet (Thomassen, 2018). Inkluderingen av

anerkjennelselementer kan bidra til å motvirke denne motstanden ved å adressere ungdommenes behov for å bli forstått og respektert. I ytterste konsekvens kan slike maktstrukturer bruke aksept som et verktøy for å få folk til å samtykke til endringer som kanskje ikke tjener deres beste interesser.

Mens disse språklige virkemidlene kan gjøre OEM tiltrekkende og appellerende, må det samtidig bevisstgjøres at populariteten ikke nødvendigvis indikerer vitenskapelig validitet eller effektivitet. Dette understreker imidlertid kraften i språket og hvordan det kan påvirke menneskers oppfatninger.

6.3.2 HVA SIER ANNEN FORSKNING?

I forsøket på å finne litteratur og forskning som sammenligner anerkjennelse og atferdsteori, var resultatet begrenset. Til tross for manglende forskning så fant jeg disse studiene som sier noe om lignende diskurser som kan sees i lys av drøftingen jeg gjør av en anerkjennelsesdiskurs og en atferdsanalytisk diskurs.

Atferdsanalytisk diskurs som kommer fra strengere vitenskaper, viser en tydelig støtte til bruk av evidensbaserte modeller (Viken, 2018). Reime (2016) gjorde en studie som viste til at vitenskapelig kunnskap og standardisering blir et grunnlag for å bruke best tilgjengelig evidensbasert metode for å ta beslutninger for barn og unge i barnevernsinstitusjoner. Troen på standardiserte programmer, modeller og manualer ga også en høyere skår på behandlingseffektivitet i studien (Reime, 2016). Det kan tenkes at troen på standardisering og behandlingseffektivitet er årsaken til at atferdsanalytiske tilnærminger beholdes også i moderne fagmodeller.

Som en motsats til dette skriver Angel (2010) at den dominerende diskursen som man finner i offentlige dokumenter mot standardisering og systempress utgjør en trussel mot å få frem barnets stemme. Barnevernet må forholde seg til to ulike referanserammer, der den ene betrakter barnet som aktør og kunnskapsbærer, og der den andre betrakter barnet som samfunnsmedlem der andre vet hva som er best for dem (Angel, 2010). Barnevernet skal la barnet få aktivt medvirke på samme tid som det utsettes for styring. Dette ligner på diskusjonen mellom aksept og anerkjennelse av individet, mot en mer objektivende diskurs.

Diskursen om at manualbaserte tilnærminger og standardisering er viktig i kompetansesammenheng er dominerende (Angel, 2010). Angel (2010) stiller spørsmål om en ikke-kategoriserende væremåte overfor barna kan i større grad bidra til forståelse og

ivaretagelse av barna, og sikre medvirkningen på en bedre måte enn et barnevern som møter barna med standardiserte føringer. Vitenskapelig kunnskap og evidensbaserte metoder er viktig, men på ingen måte nok (Angel, 2010). Troen på anerkjennelsesteori, barnet som aktør i eget liv, og et barnevern som har ressursfokus hos barna og tillit til deres medvirkning blir en motsats til den dominerende diskursen.

Reime (2017) gjorde en studie på barnevernsinstitusjoner der hun identifiserte to diskurser; diskursen om det uansvarlige barnet og diskursen om det kompetente barnet. Dette er selvstendige diskurser i Reimes (2017) studie, men på bakgrunn av likheter trekkes det her paralleller til det jeg omtaler som anerkjennende og atferdsanalytiske tilnærminger. Diskursen om det uansvarlige barnet åpner for en større grad av tvang, endring og inngripen i deres hverdag (Reime, 2017), slik som en objektiverende og atferdsanalytisk diskurs vil tillate.

Basert på subjektposisjonene som ble identifisert i Reimes studie (2017), ble diskursen om det kompetente barnet en konkurrerende diskurs. Her konstrueres barnet som en autonom og kompetent aktør med egne rettigheter (Reime, 2017). Her blir barnet anerkjent som refleksivt, robust, autonomt og som en aktiv bidragsyter til samfunnet. Diskursen posisjonerer barnet som en borger og subjekt som skal møtes med respekt (Reime, 2017), og ses i sammenheng med det denne oppgaven omtaler som en del av en anerkjennelsesdiskurs.

I Reimes (2017) studie fremstår dette som to ulike hensyn som kan være vanskelig å forene i praksisutøvelsen. Der diskursen om barnet som uansvarlig kommer til syne, blir hensynet til vern og beskyttelse gitt forrang. Særlig på barnevernsinstitusjoner der ungdom blir plassert på bakgrunn av komplekse og sammensatte utfordringer, synes ideen om det kompetente barnet å være vanskelig å forene (Reime, 2017). Språket i OEM forsøker å forene disse tilsynelatende motstridende tilnærmingene gjennom en dialektisk tilnærming.

I lys av dette reiser det seg spørsmål om hvorvidt OEM oppnår en reell balanse mellom aksept og endring, eller om endringsfokuset likevel får forrang i praksis. Å anvende aksept som faktor i OEM, skaper nok en bedre balanse og fremmer autonomi hos ungdommene, men det er samtidig viktig å være oppmerksom på at aksepten kan fungere som et verktøy for å oppnå endringer. Dette presiserer viktigheten av å være kritisk til språkbruken i modellen.

7.0 AVSLUTNING

I denne masteroppgaven har jeg gjennomført en kritisk diskursanalyse av Omsorg- og endringsmodellen (OEM), en fagmodell som har som mål å forbedre ungdommers psykiske helse på barnevernsinstitusjon. Analysen har avdekket flere sentrale diskurser som identifiseres i OEM, samt hvordan disse diskursene reflekteres og utfordres i hverandre.

Analytisk viser oppgaven til overordnede dominerende diskurser til stede i teksten om OEM. Den mest fremtredende er en individualistisk diskurs, som fremmer troen på et rasjonelt og autonomt individ. Diskursen reflekteres gjennom OEMs mål om å forme ungdommene til å bli selvstendige samfunnsborgere, og at man er selv ansvarlig for å skape seg et liv verdt å leve. En marginal stemme bidrar imidlertid til å inkludere andre perspektiver gjennom modellens biososiale teori. Samtidig viser språket i OEM til en tydelig forankring i en atferdsanalytisk diskurs, som søker å forstå og endre atferd gjennom læring av nye ferdigheter og med virkemidler for atferdsendring. Diskursen fremstår som mest aktiv, til tross for at i teksten anses tilnærmingen å vektles likeverdig med aksept, tilhørende en anerkjennelsesdiskurs. Den understreker viktigheten av å akseptere ungdommene slik de er og anerkjenne deres opplevelser og følelser. Og her trer spenningsfeltet mellom aksept og endring frem, to tradisjoner som historisk sett ikke lar seg forene. Aksepten som teksten fremhever, kan virke tvetydig sammen med OEMs mål om atferdsendring og endring av dysfunksjonelle mønstre. På bakgrunn av oppgavens omfang og begrensninger, så utforskes disse motpolene kun på overflatenivå. Imidlertid ønsker jeg å fremheve at kompleksiteten mellom hvordan disse to teoriene balanseres i OEM bør bli gjenstand for videre forskning.

Tradisjonelt retter kritisk diskursanalyse seg mot å se på maktstrukturer. I teksten om OEM identifiserte analysen en underliggende maktstruktur, til tross for modellens målsettinger om å fremme ungdommers medvirkning og robusthet. Tekstens fokus på endring og atferdsendring, sammen med en kategorisering av ungdommenes dysreguleringer kan virke objektiverende og trer frem gjennom skjult makt. Hvordan aksept og dialektisk språkbruk «pakker inn» formaninger om endring er noe oppgaven har utforsket. I tillegg redegjør analysen for hvordan teksten konstruerer utvalgte begreper som «endring», «ungdom» og «et liv verdt å leve».

Formålet med denne masteroppgaven er å bidra til en dypere forståelse av OEM gjennom analyse av ulike diskurser og maktdynamikker. Ved å anvende en kritisk diskursanalytisk

tilnærming med elementer fra dekonstruksjon, bidrar oppgaven til å synliggjøre hvordan ulike diskursive elementer i teksten om OEM reflekteres og utfordres i hverandre, og hvordan språket og diskurser kan ha implikasjoner i praksis.

Det er ingen tvil om at OEM er et spennende tilskudd til barnevernsfeltet, og gjennom arbeid med denne masteroppgaven dukket det opp mange spennende vinklinger som bør forskes på videre. For fremtidig utvikling av arbeid på barnevernsinstitusjoner er det viktig å fortsette å utforske og problematisere underliggende diskurser som preger fagmodeller som OEM. På bakgrunn av fagteksters tvetydigheter og motsetninger må kompleksiteten til barnevernets makt anerkjennes, og det krever evaluering og diskusjon om hvordan makten utøves i barnevernskontekst (Oterholm, 2004).

En større bevissthet om hvordan diskurser og språk påvirker praksis kan bidra til bedre og mer effektive tilnærminger til omsorg gitt på barnevernsinstitusjon.

8.0 LITTERATURLISTE

- Amundsen, C.S. (2020). *Barnevern i markedsliberalismens tidsalder: Da markedsbarnevernet fortrenget samfunnsbarnevernet*. For velferdsstaten.
- Angel, B.Ø. (2010). Barnet som aktør og kunnskapsbærer – en utfordring for barnevernets profesjonelle ekspertise. *Tidsskriftet Norges Barnevern*. Vol. 87, iss. 3, s. 141-151.
<https://doi-org.ezproxy.inn.no/10.18261/ISSN1891-1838-2010-03-02>
- Barneombudet. (2020). “*DE TROR VI ER SHITKIDS*”. *Rapport om barn som bor på barnevernsinstitusjon*. Hentet fra:
<https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrappporter/De-tror-vi-er-shitkids.pdf>
- Bregnballe, A. (2005). *Når opplysning blir hindring: legfolk og fagfolk i dialog om utviklings- og miljøpolitikk*. Doktoravhandling, Institutt for statsvitenskap, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.
- Brottveit, G. (red.). (2018). *Vitenskapsteori og kvalitative forskningsmetoder. Om å arbeide forskningsrelatert*. Gyldendal Akademisk.
- Bufetat. (2020). *Faglig beskrivelse OEM, Omsorg- og endringsmodellen, SKM Endringsarbeid i omsorgsinstitusjon*.
- Cook, N. E. & Gorraiz, M. (2015). Dialectical behavior therapy for nonsuicidal self-injury and depression among adolescents: preliminary meta-analytic evidence.
<https://doi.org/10.1111/camh.12112>
- Cristea, I. A., Gentili, C., Cotet, C. D., Palomba, D., Barbui, C., & Cuijpers, P. (2017). *Efficacy of Psychotherapies for Borderline Personality Disorder: A Systematic Review and Meta-analysis*. *JAMA psychiatry*, 74(4), 319–328.
<https://doi.org/10.1001/jamapsychiatry.2016.4287>
- Dybdahl, L. (2021). Aksept, forståelse og vennlighet trumfer det meste. Hentet fra
<https://www.forskning.no/handelshoyskolen-bi-ledelse-og-organisasjon-partner/aksept-forstaelse-og-vennlighet-trumfer-det-meste/1803042>

- Engebretsen, E. & Heggen, K. (2012). *Makt på nye måter*. Universitetsforlaget.
- Espenes, K., Waaler, P. M., Keles S., Helland, S.S., Schmidt III, H., Kjøbli, J. & Tørmoen, A.J. (2023) *Implementing a Residential Dialectical Behavior Therapy Informed Treatment Model to Improve Adolescent Mental Health: Feasibility, Fidelity, and Acceptability, Residential Treatment for Children & Youth*, 40:2, 132-155, DOI: [10.1080/0886571X.2022.2090481](https://doi.org/10.1080/0886571X.2022.2090481)
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and social schange*. Polity press.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. Routledgde.
- Gotvassli, K-Å., Augdal I-L. G., & Rotmo B. (2014). Når kunnskapen sitter i veggene – En empirisk studie av ulike kunnskapsformer og muligheter for kunnskapsutvikling i to barnevernsinstitusjoner. *Tidsskriftet Norges Barnevern*. Vol. 91, Iss.2-3, s. 107-121. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2014-02-03-05>
- Hitching, T. R., Nilsen, A. B. & Veum, A. (2021). *Diskursanalyse i praksis. Metode og analyse*. Høyskoleforlaget.
- Hennum, N. (2014). "Developing Child-Centered Social Policies: When Professionalism Takes Over" *Social Sciences* 3, no. 3: 441-459. <https://doi.org/10.3390/socsci3030441>
- Hennum, N. (2015). Makten i barnet. *Tidsskriftet Norges Barnevern*. Vol. 92. Iss.2, s. 125-138. <https://doi-org.ezproxy.inn.no/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-05>
- Jensen, P. & Ulleberg, I. (2019). *Mellom ordene. Kommunikasjon i profesjonell praksis*. (2. utg.). Gyldendal akademisk.
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2021). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (6. utgave). Abstrakt forlag.
- Juritzen, T.I., Engebretsen, E. & Heggen, K. (2013). Subject to empowerment: the constitution of power in an educational program for health professionals. *Med Health Care and Philos* **16**, 443–455. <https://doi-org.ezproxy.inn.no/10.1007/s11019-012-9412-x>

- Kothgassner, O. D., Goreis, A., Robinson, K., Huscsava, M., Schmahl, C. & Plener, P. (2021). Efficacy of dialectical behavior therapy for adolescent self-harm and suicidal ideation: a systematic review and meta-analysis. *Psychological medicine*, 51(7), 1057–1067. <https://doi.org/10.1017/S0033291721001355>
- Kroken, R., & Madsen, O. J. (2023). *Forvaltning av makt og moral i velferdsstaten: fra sosialt arbeid til «arbeid med deg selv?»*. Gyldendal akademisk.
- Linehan, M. (1993). *Cognitive-Behavioral Treatment of Borderline Personality Disorder*. The Guilford Press.
- Mehlum, L., Tørmoen, A. J., Ramberg, M., Haga, E., Diep, L. M., Laberg, S., Grøholt, B. (2014). Dialectical Behavior Therapy for Adolescents With Repeated Suicidal and Self-harming Behavior: A Randomized Trial. *Journal of the American Academy of child and Adolescents psychiatry*. Volume 53, issue 10.
DOI:<https://doi.org/10.1016/j.jaac.2014.07.003>
- Melby, L., Ulset, G., Paulsen, V., Wågø, S. I., Høyland, K., & Kaasbøll, J. (2020). *Nytt institusjonstilbud for unge med samtidig behov for omsorg og psykisk helsehjelp. Sluttrapport*. SINTEF akademisk forlag. <https://sintef.brage.unit.no/sintef-xmloi/handle/11250/2671744>
- Møller, L. (2012). *Anerkjennelse i praksis. Om utviklingsstøttende relasjoner*. Kommuneforlaget.
- Neumann, I. B. (2021). *Innføring i diskursanalyse. Mening, materialitet, makt*. (2. utgave). Fagbokforlaget.
- NOU 2023: 24. (2023). *Med barnet hele vegen. Barnevernsinstitusjoner som har barnas tillit*. Barne- og familiedepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/3448ea4c535f4d20bbbb1ef4e05fc994/no/pdfs/nou202320230024000dddpdfs.pdf>
- Oterholm, I. (2004). *Deltakelse og beslutninger i barnevernet*. Tidsskriftet Norges Barnevern. Vol. 23. Iss.4, s. 217-223. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3037-2003-04-04>

- Pharès, K. (2021). Hvor bevæger idegrundlaget i det nordiske familiearbejde sig hen?: En kritisk diskursanalyse af forældreprogrammet «De Utrolige År». *Barn – forskning om barn og barndom i Norden*. DOI:[10.5324/barn.v30i4.4131](https://doi.org/10.5324/barn.v30i4.4131)
- Reime, M. (2016). Discourses in Residential Child Care and Possibilities for Evidence-Based Practice. *Professions and Professionalism*, 6(1). <https://doi.org/10.7577/pp.1434>
- Reime, M. (2017). Mellom uansvarlig og kompetent – forståelser av barnet og rettighetspraksiser blant ansatte i barnevernsinstitusjoner. *Tidsskriftet Norges Barnevern*. Vol. 94. Iss.1, s. 22-39. <https://doi-org.ezproxy.inn.no/10.18261/issn.1891-1838-2017-01-0>
- Roald, A. E. (2010). *Psyspeak, psykologisk diskurs. En teoretisk fremstilling av formative krefter i psykologiske meningsystemer*. Hentet fra <https://bora.uib.no/bora-xmloi/bitstream/handle/1956/4108/69119343.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Ryeng, M. S. (2021). *Omsorgs- og endringsmodellen - en satsning innen barnevernsinstitusjoner*. Hentet fra <https://fontene.no/fagartikler/omsorgs-og-endringsmodellen--en-satsning-innen-barnevernsinstitusjoner-6.47.829076.888c7e9b23>
- Sander, K. (2023). *Diskursanalyse*. Artikkel hentet fra <https://estudie.no/diskursanalyse/>
- Schibbye, A.-L. L (1996). Anerkjennelse: En terapeutisk intervensjon? *Tidsskrift for norsk psykologforening*. 1996, Nr 53, s. 530 – 537.
- Skrede, J. (2020). *Kritisk diskursanalyse*. Cappelen Damm.
- Sommerfeldt, M. B. (2019). Relasjoner mellom barn og voksne på barneverninstitusjoner i Norge: Vår tids forståelser sett i et historisk perspektiv. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 96(3), 172–188. <https://doi.org/10.18261/ISSN.1891-1838-2019-03-04>
- Tetzchner (2005). *Utviklingspsykologi. Barne- og ungdomsalderen*. Gyldendal Akademisk.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder* (5. utg. ed.). Fagbokforlaget.
- Thomassen, M. (2018). *Vitenskap, kunnskap og praksis. Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Gyldendal Akademisk.

- Turken, S. (2017). Explorations of neoliberal influence on subjectivity in Norwegian and Turkish societies. Hentet fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/54632/PhD-Turken-DUO.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Viken, K. (2018). *Atferdsanalytisk miljøbehandling. Struktur og kvalitet i tilrettelagte tjenester*. Gyldendal Akademisk.
- Villadsen, K. (2007). The Emergence of “Neo-Philanthropy”: A New Discursive Space in Welfare Policy? *Acta Sociologica*, 50(3), 309–323. <http://www.jstor.org/stable/20460005>
- Waitz, C., Tebbett-Mock, A., D’Angelo, E. & Reynolds, E. K. (2021). Dialectical Behavior Therapy in Inpatient and Residential Settings for Adolescents: A Systematic Review. *Evidence-Based Practice in Child and Adolescent Mental Health* 6, no. 4: 497–515. doi:10.1080/23794925.2021.1970052.